

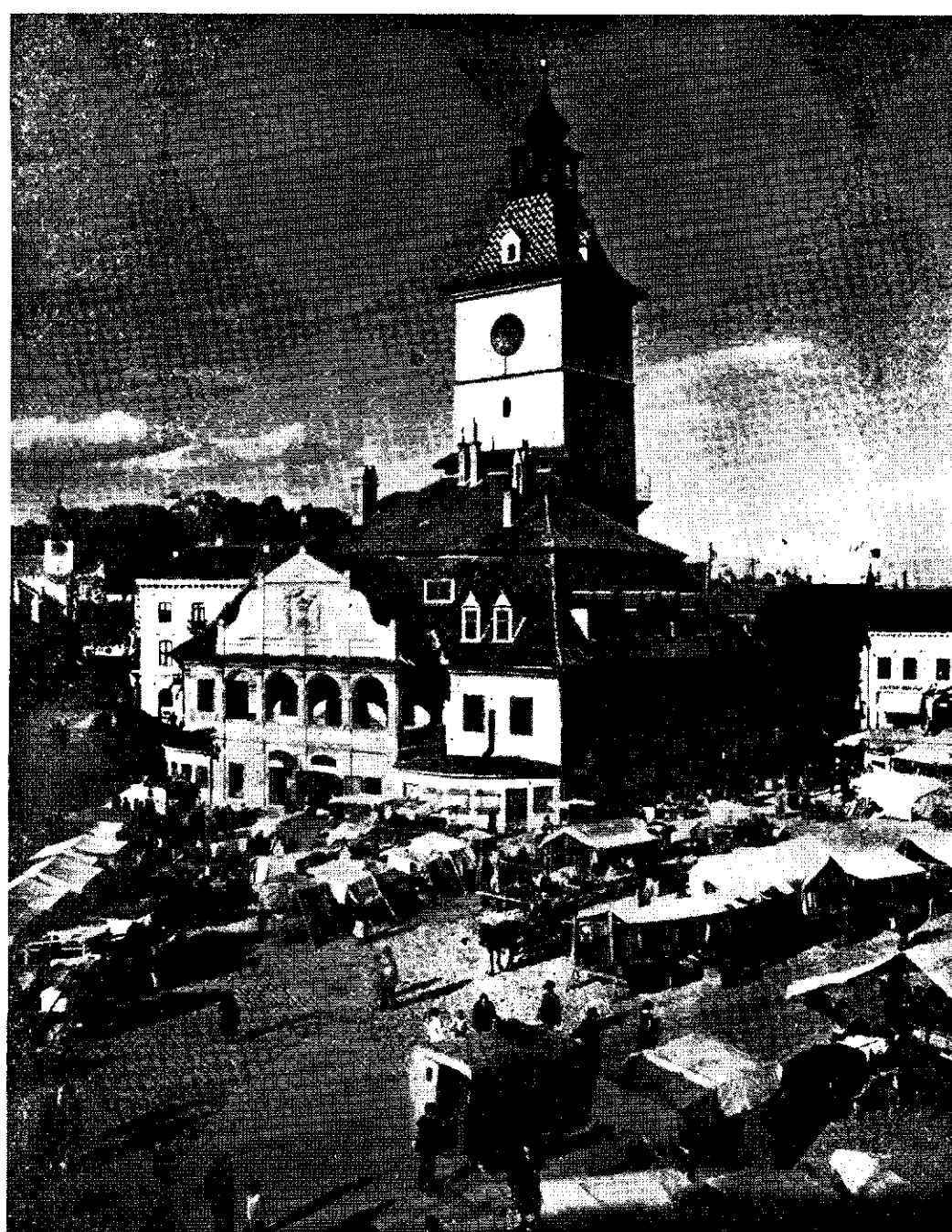
„Brașovul... ca o gravă și tainică melodie”

Brașov, cetate de lumini și umbre

de ȘTEFAN BACIU

Dacă Brașovul nu e singurul oraș din țară, în orice caz e unul din foarte puținele care la orice oră din zi sau din noapte, poate fi descoperit mereu altfel. Cel ce semnează aceste pagini, a văzut aproape zece ani în șir, mereu alte și alte lumini, alte și alte umbre, alte culori în care se îmbracă această superbă și fermecată cetate, această așezare de oameni, care poate lua atâtea nuanțe și fețe, câte se văd în cutia unui caleidoscop și încă multe altele.

Oricum se va sui în tren, să plece la Brașov și va descinde în gara cu negre și afumate clădiri, va crede că se află în fața unui oraș la fel cu toate celelalte. Dar nu; acela se înșală! Privit cu un ochiu de proaspăt venit, Brașovul este un oraș minunat — nimic mai mult peste aceasta. Și când vizitatorul se va fi spălat într-o cameră de hotel și va cobori în stradă, uimit se va freca la ochi: orașul nu mai e. O altă zidire îi stă în față. Și-apoi, când prietenul nostru se va sui pe dealurile care închid în mijlocul lor orașul, ca pe-un mărghitar în palmă, va crede că visează, uitându-se în vale și descoperind aceleași case, aceiași oameni, aceleași străzi, mereu transformate și de nerecunoscut. Căci Brașovul se vede de pe Tâmpa mic și tandru, ca un cercel într-o cutie catifelată, de pe Cetățuie viu și agil ca un șarpe, de pe Dealul Melcilor singur ca un luceafăr, iar de pe Romuri, Brașovul, cu zidurile care de aici se văd mai bine cum îl străng în cercul lor de piatră, apare ca o gravă și tainică melodie, ca o iubită sau ca un dulce blestem. Pe nimeni să nu-l mire această afirmație: Brașovul este, uneori, ca un blestem; iar brașoveanul va putea, mai bine, s'o spună.

Piața Sfatului (Primăria)

I. Al. Brătescu-Voinești

Săptămâna trecută, un grup de prieteni și de artiști au adus omagii de admirație marelui nuvelist I. Al. Brătescu-Voinești, în cadrul unei mese. A fost o reuniune intimă, lipsită de zgomotul unei sărbătoriri regizate cu mult înainte, — o adunare la care cei de față și-au putut reaminti cu duioșie meritele acestui distins scriitor, fără a-și forța sentimentele prin exteriorizări răsunătoare.

Pentru maestrul Brătescu-Voinești, masa aceasta nu a putut fi decât un prilej de aleasă desfășurare sufletească, iar pentru ceilalți, acela de a exprima un omagiu binemeritat.

Fiindcă autorul nuvelilor ce au îmbogățit literatura noastră cu un tezaur de opere profund gândite și minuțios cizelate, este o figură măreață a scrisorilor românești.

El nu face parte din acei scriitori, cari pe marginea unei mese de cafea pun la cale „produsele” intelectului lor, fără a medita îndelung și mai adânc asupra creației artistice, a condițiilor și efectelor ei.

El a lucrat cu grije și cu stăruință la clădirea unei opere simțite și gândite. Cine oare nu a lăcrămat la citirea morții privighetoarei? Cine nu s'a înduioșat de suferințele personajilor lui Brătescu-Voinești? De suferințele acelor umili eroi, suferinzi de soarta vitregă, luptând dureros împotriva răutății celorlalți.

Cine nu a priceput sensul vibrant al micilor drame, cuprinse în câteva rânduri de nuvelă, dar răsunând viguros peste timpuri, în înțelesuri profunde omenesci?

Arta mare a lui Brătescu-Voinești constă în descifrarea sufletului celor umili, al celor neînsemnați, dar a căror suferință este tot atât de intensă ca și a celorlalți. Cu atât mai mare îi este meritul, căci e nevoie de un talent generos, de un spirit lucid și pătrunzător neîntrecut, pentru a exprima suferința unor ființe pe cari nu le întâlnim în fiice zi, și mai ales, a unora ce nu spun în gura mare câtă durere închid în sufletele lor.

Brătescu-Voinești a isbutit să instruzioneze acorduri dumnezeiești din ascunsă durere, acorduri cari vibrează în auzul tuturor, răspândind același farmec sfânt. De aceea, în el salutăm o figură măreață a literaturii noastre.

VICTOR POPESCU

Iisus în templu

Un zâmbet luminos ca poama, doar, Vrea 'ntreg să fie, secolii să-l culeagă. Să-și amintească toți văzându-l, iar, Copilăria lor întreagă.

Misterul lumii nesfârșit să 'nvețe Pe toți dulceața lui de foc suav, Niciunul să nu stăruie 'n tristețe Zadarnic, pentru jocu-I grav.

O clipă sfinteii Lui singură-tăți Oglinda spartă-i: Mii de pași răsfățați În fiecare ciob, cu vremi, cetăți Și depărtări, umila-I viață.

Tăcerea 'n templu ciugulit de vrăbii Părând, cât glasul limpede vorbi, Uimit zâmbiră-a vrajă, bărbi și săbii. Copilul, singur, nu zâmbi.

ȘTEFAN STANESCU

ORAȘUL-IUBITĂ

Cine a trăit și-a umblat mai mult în orașul acesta, nu va putea niciodată să-l uite, iar străzile și casele lui, or să-l urmărească mereu, în somn și în vise, ca niște rude, ca niște spectre. Orașul acesta este ca o iubită, ca o întâie iubită, care și-a apropiat apusurile de soare și răsăriturile de lună și pe care nu o poți niciodată uita. Și faptul acesta l-a prins atât de bine un scriitor sas din Brașov, **Adolf Meschendörfer**, care în romanul său „Die Stadt im Osten”, povestește întâlnirea a doi brașoveni în pădurile tropicale, din Java mi se pare, și cari se îmbrățișează plângând, întrebându-se mai întâiu: „Ce face orașul?” — **Orașul trăește!** Așa am putea răspunde noi. Ar fi cel mai lapidar și cel mai complet răspuns care se poate da la toate întrebările ce se pun și ce s'ar putea pune vreodată. De la 1211, de când primele pietre au început să se ridice în aceste locuri, Brașovul nu face altceva decât să trăiască.

(Urmare în pag. 8-a)

Ban de stea Vacanța scriitorilor și artiștilor

Steaua cerului despice în spic alb și verde spic să-i cosească tata, luni când sunt oamenii mai buni.

Dup'o zi de rugă fierbinți oamenii sunt mai cuminși și mai doritori de cer peste vifore și ger.

Luna rade 'n patru părți, patru ghicitori în cărți și 'n bobi dați pe sâta deasă ca numai noroc să iasă.

Sus pe cer, un ban de stea străluce 'n privirea mea și-l doresc, dar în zadar să-mi ajungă 'n buzunar

Zău, l'asi împărți în șapte, patru pâine, pentru lapte iar seara, pe la ugină, pentr'un caer de lumină.

Drumul lung să-l lumneze gândurile mele treze să lucească 'n calea mea, cel mai mândru ban de stea...

ION TUDOSE

Pentru cei mai mulți dintre noi, vacanța care a început sau va începe curând înseamnă, potrivit chiar etimologiei cuvântului, lipsă de ocupație, o smulgere temporară, îngăduită și deplin meritată — socotim fiecare — dela îndeplinirea ostentivă îndatoriri dealungul unui an aproape întreg. E un mirific Eldorado, împodobit de închipirea hămesită a celor dornici, cu toate belșugurile și cu atracțiile cele mai ispititoare: mai ales aceea a libertății.

O libertate deplină, plastică și vie ca o prezență reală, — altceva decât absența oricărui constrângeri — pe care o poți oricum modela. Timpul liber — „materia primă a creației” cum îi spuneva Vlahuță,—bumul cel mai prețios pentru omul liber, al cărui suflet traiește neîncătușat și disprețuitor în sinea sa, de ierarhile vieții sociale. Pe acesta om liber ne-am obișnuit să-l recunoaștem în ființa artistului, chiar dacă recunoașterea nu se verifică în cele mai multe cazuri. E de ajuns totuși unul singur, pentruca prestigiul exemplar al acestui caz unic să se răsfărângă asupra întregii tagme de condeeri și artiști.

Iată, avem meșterii cuvântului scris, ai penelului și ai cântecului, pe care-i știm cu toții și prețuim fiecare, după criterii deosebite și aproximative. Meșteri inspirați și iscusiți, cu feluri și feluri de scule, dar fără „materie primă”. Pentru că cei mai mulți și dintre cei mai înzestrați sunt nevoiți, ca să nu se irosească în ei neastâmpărul dumnezeesc al creației, odată cu vloga făpturii lor vremelnice, să primească ceea ce li se imbie, firimituri neîndestulătoare, drămuite și acelea. Și atunci se ofilesc prin arhivele ministerelor și greferlor judecătorești sau se pierd neștiuți, împodoriți de greutatea familiale, în sălbatica tuptă necruțătoare pentru ziua de mâine, din profesurile așa zise — ce ironie! — „libere”.

Pentru acești îndărjiți ai idealului, tăcuți și demni în suferința lor, răstimpul scurt al vacanței, în pragul cărora ajung cu puterile sleite, e acel pământ al făgăduinței despre care scriem la începutul rândurilor de față. Al celei mai prețioase făgăduințe, care e bucuria creației libere!

ITINERAR BASARABEAN

de GEORGE DORUL DUMITRESCU

— Basarabia e mare și Basarabia e frumoasă! Pe „drumurile ei de os”, cum le evocă versurile pline de melancolie ale unui dotat poet, pașii primelor noastre tinereți ne-au dus de nenumărate ori, spre trecutul ei de aur.

Și acolo — șezum și plânsem!... Un deosebit farmec imprimă provinciile dealurile ei unduitoare, în creste „oble” și verzi, coborând din miază-noapte până dincolo de ținutul Lăpușnei, Dealurile Hotinului, cu piscul Băscăuți, un adevărat „starostii di dialuri” cum l-a botezat prietenul meu Gore Gavrilovici, în călătoria noastră spre cele mănăstiri.

Era o zi grea de prea multă lumină. Satul Grozinți, pitulul la poalele codrului avea, când am pornit din gara Ocnicița, în telega noastră cu

un cal, sclipet de apă, iar pădurile de fag din preajmă-i, un verde cum nu văzusem niciodată proaspăt.

De aici, m'a făcut prietenul meu să înțeleg, cum pornesc alte culmi împădurite dealungul Nistrului, iar spre apus, odată cu apele puștinte ale Băcului, domol ca unda lui, culmea ce-i poartă numele. Stejarii imprumută locului o liniște de catedrală; liniște verde din umbră înmiresmată, răcoare și tihnă. Este unul din ținuturile fermecătoare ale Basarabiei. Loc de meditație și lepădare oricărei deșertăciuni omenesci. Ținut intru totul prielnic vieții monahale, cum și este. Vechile ctitorii boeresti, moldovenești te întâmpină de departe, cu semnul sfintei cruci profilat pe cer și cu dangăt solemn de clopot mănăstiresc.

Pe toate drumurile tale de acum încolo, sfintele locașuri îți vor ține albă și cuernică tovarășie.

Iată mănăstirea Dobrușa, înălțată la 1772 din osărdia ieromonahului Ioasaif, frate la Probota; mănăstirea Hârbovăț ridicată de arhimandritul Serapion; mănăstirea Hârjeanca pitulată după un șir de plopi nostalgici foșnitori peste lacul din preajmă. Telega noastră s'a oprit de la sine. Prietenul Gore Gavrilovici a zâmbit numai, fără să mă lămurească. Numai a întrebat, așa într-o doară și'ntr'un târziu. — Cunoști pe Ialarion Stancu?... Di unde să-l cunoști, ci întreb eu?... Ai să-l vezi curând, și ari să-ți placă.

Cu adevărat mi-a plăcut. Un om sdravăn, dintr'o bucată, gospodar neîncrecut.

Am întârziat aici două zile, la vorbă și la ospăț. Puii la frigare și ciulama de ciurperci au făcut de nenumărate ori inconjurul mesei noastre, niciodată strânsă.

Deabia la pământul arommat din rachiu de mîntă și cuișoare, Gore Gavrilovici mi-a explicat:

— Înțelegi de ce se oprește dela sine telega mea!

Am plecat într-o scară cu lună, și după un ceas de mers ne-a întâmpinat parca mai albă din desigur verdețui mat, mănăstirea Japca, cărmuită pe vremuri de mitropolitul cărturar al Basarabiei, Gavril Bănulescu Bedeni.

Și cu fiecare pas, trecutul Basarabiei se leagă mai strâns de tine.

(Urmare în pag. 2-a)

CRONICA LITERARA

CRONICA MARUNTA

de CONSTANTIN FANTANERU

EMIL GIURGIUCA: Anotimpuri, poeme

Colecția „Abecedar”

ȘTEFAN BACIU: 25 de poeme din Georg Trakl

Editura „Frize”

Sub titlul „Anotimpuri”, d. Emil Giurgiuca strânge un număr de 61 de poeme, despărțite în trei cicluri: „Pan”, „Nimburi” și „Tristia”. Se cuvine să dăm o atenție deosebită împrejurărilor în care se formează personalitatea poetică a tânărului autor. D. Giurgiuca ne trimite „Anotimpuri” din Sighișoara, și volumul reprezintă una din liniile importante de dezvoltare a litericii ardelenești contemporane. De la o vreme, se poate observa la scriitorii de o bărbărie de peste munți, tendința de a-și circumscrie un domeniu de creație aparte, cu izvoarele adâncite în pământ și suflul lor natal. În spirit, această separație are valoarea unei concepții noi de viață, și a unei trude spre expresie originală, ceea ce, desigur, trebuie să ne bucure și în același timp a-

Și să-mi împrăstii duhul la florile surori.

Ca să m'adun mai tânăr și mai întreg, s'ascult
Cum cântă'n mine seva și câmpul tot în creșteri
Și'n fundul vieții mele să sorb ca mai de mult
Răcoarea din poene, izvoarele din peșteri.

Mă vreau acolo unde de toate ești aproape
Și tuturor cuvântul se'mparte deopotrivă,
Unde svăcnește'n pietre viața primitivă
Și zorile se varsă ca apa peste ape.

Din numărul destul de mare de poeme al volumului, am putea da și alte exemple de bucați frumoase, vrednice desigur de antologie, cum este **Pan**, o admirabilă viziune agrestă, clocotitoare de sănătate organică.

D. Emil Giurgiuca se află în plină elaborare lirică. Poet în înțelesul adevărat al cuvântului, d-sa își destăinuște acum drumurile printr-o junglă temperamentală în continuă creștere.

Titlul „Anotimpuri” desvăluie un program de șantier poetic, amplu, care cere tenacitate spre a fi exploatat armonios.

Distribuirea emoțiilor după anotimpuri presupune conștiința diversității interioare, dar și a mijloacelor de expresie a vocabularului avut la îndemână. Primăvara corespunde temperamental mai mult poetului. Ea dă prilej de înflorire și creștere entuziastă. Din panourile mai întinse și statice ale verii, d. Giurgiuca a compus poeme de o factură clasică aproape, cum este minunatul pastel **Crâmpeie câmpenești**, care se termină în acest ritm molatec și pacinic:

Pe câmp coboară amiaza grea de liniști,
Prăvale un om și-o coasă'n umbra tufii
Și-ascultă cum roesc în coșniți stupii.
Cu ochii peste țărini de străpungi,
O ciurdă vezi tărându-se greoaie
Și-auzi cum curge laptele la strungi.

Ciclul de laudă „**Nimburi**” continuă ciclul „**Pan**”, rămânând aparte poemele din „**Tristia**”, cari ni se par a fi scrise mai de mult, înfățișând influențe nere-orbite, cum ar fi cea barbiană din „**Climate**”.

Mai puțin realizat în lirismul elegiac, d. Giurgiuca se conturează sincer și luminos în „**Pan**”, unde dă o categorică dovadă de sensibilitate și îndemnare tehnică. Semnul neîndoiel de talentului d-sale, — semn destul de rar, — este acela al stăpânirii unui lexic abundent și divers. Dăm tot creditul nostru unui poet care cunoaște numele florilor și al ierburilor, al păsărilor și fiarelor din păduri, al obiectelor și uneltelor din sate și din traiul țărănesc.

Inarmat cu o cunoaștere a pământului și a oamenilor de lângă pământ, cel care pleacă la un drum atât de lung ca al artei, bănuim că va ajunge cât mai departe.

În fruntea plachetei cu cele „**25 de poeme din Georg Trakl**”, traduse de d. Ștefan Baciu, așează o prefață d. Octav Șuluțiu, prezentând figura atât de interesantă a poetului german, mort la 27 de ani, în primele luni ale războiului mondial. Poezia lui Georg Trakl constituie un soi de lecție plină de interes pentru a noastră.

Poeme libere, fără rimă și ritm, confectionate după un schelet suprarealist, cu imagini, sunete, concepte adunate aparent fără regulă arhitecturală, s'au scris și la noi multe, ba chiar prea multe, de la inițierea simbolismului; și se mai scriu și astăzi. Mulți dintre poeții manierei nu l-au cunoscut însă pe Trakl pentru că noi citim puțin nemțește, cu toate că avem în tradiția germană pe Eminescu, Maiorescu, iar astăzi un Lucian Blaga. Încât, traducerea lui Trakl este un serviciu de informație pe care îl face d. Ștefan Baciu, — cam târziu, ce e drept. Ravagiile simbolismului în lirica românească și-au produs mai de mult efectele. Ce se mai poate îndrepta acum?

Cu Trakl în față, se va vedea că poezia așa zisă „simbolistă”, la originile ei, era mai întăiu o pură ardere interioară, care impresiona puternic prin însăși exprimarea ei sinceră, confesională, profund lirică. Din imagini și sunete se închea de fapt o muzicalitate

cuprinzătoare, fidelă ca însăși transparența lacrimilor emotivității din care pornia. Era o poezie de dragoste și credință către sine însuși, poetul nu se trăda prin capricii verbale, prin dezordini și inovații formale. Aparenta surpare de norme creștea în fapt ca o nouă armonie, susținută prin durere, și prin desnađejde clocotitoare în miezul vieții. Trakl a fost un poet de melancolie, de lacuri cu umbre negre, de amurguri cu mierle în flori de soc, de câmpuri măhnite pătate cu roșul macilor, a fost un chinut după biografiile adolescenților pieriți de timpuriu, cu soarta neîmplinită, cu sufletul nedăruit. O durere la fel cu cea mare, a existenței, pe care nimeni n'o poate împlini și exprima până la urmă, în întregimea ei secretă.

N'o putem decât păși, cu vibrațiile lăuntrice tremurând de chin, cu ochii incremenți de neînțelegere, cu buzele îngăimând protestul. Sau resemnați. Sub orice formă însă, tot ce putem face până la urmă este s'o părăsim, — și câteodată durerea este și mai mare fiindcă o părăsim prea devreme. Sau când o părăsim prea de vreme, însă din proprie voință, atunci durerea este crâncenă, cumplită în înclăstarea ei. Prin paradox, moartea echivalează atunci cu pacea, cu seninătatea și armonia. Dar tot durere este, și cântarea ei, în poezie este cea mai evidentă suferință, ca la Georg Trakl.

În traducerea sa, d. Ștefan Baciu ne oferă mici podoabe, — podoabe imitate desigur, după un model și un metal ce se știu, se potrivesc greu cu limba românească.

Nu putem termina fără să cităm o poemă, atât de frumoasă în original, dar tot frumoasă și în traducere:

Seara, când pașim pe cărări întunecoase,
Chipurile noastre pale ne răsăr în față.
Când n-îe sete
Bem apele albe ale lacului,
Dulceața tristei noastre copilării.
Amorții odihnim sub socul scund,
Privind pescărușii suri.
Nori de primăvară urcă peste orașul
sumberu,

Care tănuște gloria călugărilor.
Când am prins mâna ta subțire
Ai deschis încet ochii rotunzi,
E mult de-atunci.

...O armonie întunecoasă caută sufletul
Tu apari, albă, în peisagiul tomatoc al prietenului.
(Cântec de seară, pag. 23)

În activitatea poetică a d-lui Baciu traducerea poemelor lui Trakl, marcează o treaptă importantă, prin aceea că dovedește serioase preocupări de cultură, ce pot fi un îndreptar.

ITINERAR BASARABEAN

(Urmare din pag. 1-a)

Aici, la hotarul unei Europe civilizate s'au ciocnit continuu dealungul veacurilor două lumi. Sub semnul călăuzitor al culturii romane și grecești, ale căror vestigii mărturisesc și astăzi dealungul hotarului viu al Dunării splendoarea unor eterne realizări arhitectonice.

Îți ies în cale pe malul Prutului, lângă râulețul Cihur, ca ceva deosebit basarabean „Suta de movile”. Sunt ridicate de mână omenască la încrușișări de drumuri mari și rostul lor se desemnează și astăzi precis strategic. Puncte de observație și ascunziș în același timp, iar în clipele de grea cumpănă focurile aprinse deasupra lor erau pentru țară semnal de luptă. Poartă nume evocatoare: Movila cu stâlp, Movila lui Suvarov, Movila mare, Movila hanului, Movila turcească.

Valurile lui Traian, ca o mărturie în plus a ceea ce constituie pentru noi, cu o legitimitate mândrie, începuturile noastre de viață. Valul de sus taie Basarabia în două. Pornește din dreptul Reni-lor, lângă Prut și merge până aproape de Nistru. Miron Costin înscamnă în cronica sa: „...Mai de crezut sunt acei ce zic că Traian Împărat au săpat acest șanț în vecinica pomenire și veste, să se știe slavul oștii de cei vechi ori de cei mai noi n'au pomenit nimic”.

Și cetățile! Monumentele cele mai de seamă ale provinciei. Istoria Cetății

ANCHETA
„UNIVERSULUI LITERAR”

cu privire la mult dezbătută și mereu actuala „problemă Grigorescu”, s'a bucurat de un larg răspuns în lumea artiștilor, scriitorilor și criticilor de artă. Publicăm în pagina patra, din lipsă de spațiu, numai răspunsurile d-lor Adrian Maniu și Emanoil Bucuța, urmând ca, în numărul sau numerele viitoare ale revistei să facem loc și aceluia primit de la d-nii Nichifor Crainic, Marius Bunesco, Ștefan Popescu, C. Rescu, Eustațiu Stoienescu, Fr. Șirato și N. Petreșcu.

ORTODOXIE ȘI ETNOCRAȚIE

este titlul ultimei lucrări a d-lui profesor Nichifor Crainic, recent apărută în vitrinele librărilor.

Pentru definirea poziției ideologice a gânditorului politic și religios, care de un sfert de veac a adus naționalismului românesc, cea mai prețioasă contribuție doctrinară, cartea aceasta e de cea mai mare însemnătate. Lectura ei pasionează deopotrivă prin robustețea unei convingeri euceritoare, prin eleganța și claritatea latină a expunerii.

Naționalismul și ortodoxia sunt cei doi termeni, aparent contradictorii, cari se armonizează în concepția politică a d-lui Crainic, magistral cristalizată în acel breviar al naționalismului pozitiv — „Programul statului etnocratic” — publicat în anexă, la sfârșitul volumului.

Despe Ortodoxie și etnocratie, „Universul literar” se va ocupa curând, cu toată atențiunea cuvenită importanței problemelor dezbătute în paginile acestei lucrări.

PESTE

câteva zile va apare în editura „Vremea”, „Manual pentru lezești”, nuvele de Arcadie Averenco.

Traducerea este datorită cunoscutului averencolog R. Donici.

VIAȚA FRĂNTĂ

romanul d-lui Petre Șerbănescu obține un frumos succes de librărie.

Romanul acesta, fructul unei experiențe, place prin adevărul său și prin sinceritatea și limpezimea scrisului.

Este printre cărțile, mai numeroase în ultima vreme, scrise fără intenții literare, dar a căror valoare literară este cu atât mai ridicată.

HARNICUL

cercetător de buchii care este d. profesor Dan Simionescu va publica un ultim volum din „Bibliografia românească veche”, cuprinzând adăgiri la opera începută de profesorul Bianu și al cărei volum, al treilea, a fost realizat de domnia-sa. Este o lucrare de muncă grea și de mare răspundere. Domnul Simionescu aduce astfel o prețioasă contribuție culturii românești.

Pentru justa apreciere a muncii depuse de d. Simionescu se cuvine să revenim.

VERSURILE D-LUI
ADRIAN MANIU

au fost de curând publicate, în ediție definitivă, la Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”.

D. Adrian Maniu, laureat al premiului național de literatură, a strâns în această elegantă tipăritură, de peste 200 de pagini, cele mai frumoase poeme din opera d-sale, înmănunchiere antologică de o rară bogăție sugestivă, admirabilă prin desăvârșirea expresiei artistice și puritatea limbii.

DELA

Craiova primim volumul „Cronici literare” al d-lui Ion M. Negreanu.

Domnul Negreanu se dovedește a fi un căutor îndrăgostit de carte și care vrea să împărtășească și altora marile bucurii pe care le-a încercat dognia-sa în lectură.

Noutatea cărții acesteia stă în prospețimea și sinceritatea ei. Domnul Negreanu este ferit de anumite legături literare care duc pe criticul și cronicarul de azi la numeroase concesii, abilități și amabilități, de loc utile literaturii. Rezultatul, nedorit de nimeni, e o totală răsturnare a valorilor, ceea ce fatal, atrage după sine neîncrederea cititorului.

Iată de ce considerăm deosebit de utile cărți de felul acestor „Cronici literare”, pornite din dragoste curată pentru literatură.

Domnul Negreanu se apropie cu înțelegeră de operă, ignorând pe scriitor. Remarcabile sunt „cronicile” privitoare la „Rusoica” regretatului Gib. Mihaescu; „Vincolo de cotidian”, a lui Gr. Tăușan; „Dinola lui Eminescu” de G. Călinescu.

La acesta din urmă avem de făcut o rezervă, în ce privește părerea d-lui Negreanu că „biografiile romanțate au compromis definitiv un gen hibrid, însuși prin construcție — o formulă fără conținut, combinații facile și arbitrare”.

Este o părere pe care o considerăm riscată, cu atât mai mult cu cât nu se întemeiază pe argumente. Genul biografiei romanțate, încă sărac la noi, a dat totuși „Aventuroasa viață a lui Despot-Vodă”, de d. Romulus Șeșeanu; „Viața spătarului Milescu” de Radu Boureanu și „Viața lui Anton Pann” datorită domnilor Romulus Dianu și Sergiu Dan, realizări cari pot sta cu cinstire alături de cele mai reușite modele ale genului, din Apus.

Rezerva pe care o facem asupra acestei afirmații a d-lui Negreanu nu vrea să umbrească într-un nimic meritele domniei-sale de sincer iubitor al literaturii, pe care o înțelege și căreia scrierul domniei-sale îi va aduce, credem, noi adepti.

TOT

la Craiova a apărut recent un volum de „studii și interpretări”: „Problema Eminescu”, datorit d-lui T. Păunescu-Ulmu. Autorul îl consideră „o modestă contribuție a unui și mai modest șorecar intru „problema Eminescu...”.

Suntem siguri că lectura acestei cărți ne va determina să contrazicem cu tărie pe d. Păunescu-Ulmu, în aprecierile pe care le face asupra scrierii domniei-sale.

DOMNUL

profesor Ion Negoescu a dat la iveală o antologie pentru copii: „Cartea copilăriei”.

Sunt în această antologie, amintiri din copilăria autorului și povestiri al căror eroi sunt copii.

Domnul Negoescu face o constatare justă și care ne bucură și pe noi, cum l-a satisfăcut pe d-sa. „Ceeace apare îmbucurător e faptul că aproape toți scriitorii și poeții noștri reprezentativi s'au întors către copilăria lor, cu duioșie și plăcere sau au înfățișat-o pe a altora, cu atâta iubire și înțelegere, încât au reușit, de cele mai multe ori, să realizeze în acest domeniu cele mai frumoase pagini ale scrierului lor. Dela Vasile Alecsandri la Ionel Teodoreanu, mai nu întâlnim scriitor în paginile cărții să nu zâmbească un copil, să nu îngâne un cuvânt de haz, ori să nu săvârșească o șotie. O viață cu legile ei proprii, spontane dar armonioase, de o limpezime și puritate unică, se desprinde din aceste rânduri luminoase”.

Cartea e alcătuită cu pricepere și dragoste pentru copii, ceea ce nu s'a întâmplat prea des la noi, cu antologii școlare.

r. st.

GEORGE DORUL DUMITRESCU

Emil Giurgiuca

trage prețuirea noastră. Dealtminteri, problema merită să fie considerată sub aspectul ei acut, al descentralizării culturii, și, sub acest raport, ceea ce ni se pare tendință de separație, nu este de fapt decât proces de nivelare a prestigiului creației naționale. În cultură nu trebuie să existe provincie, în accepția de anacronism și deficiență. Cultura este contact real cu esențele, a căror aflare revine pe seama individului.

Elaborarea lirică sau contemplația reflexivă, n'au, în ultimă analiză, alt mediu mai prielnic decât cel interior și creația se reduce totdeauna la o ecuație personală.

În sfera acestor adevăruri, primim cu entuziasm confratern facla luminoasă pe care ne-o întinde astfel d. Giurgiuca:

Imi voi aprinde focul pe pânțelele clăii
Pe care din pădure am strâns-o și din lan,
Zicând: e timpul clae de versuri să te aprinzi

Și să-ți ridici lumina pe cerul ardelean
Larg și senin ca ochiul și mândru cât cuprinzi.

Mândria ardeleană ar putea să se înalte ca o normă a creației optimiste și clasice, purificate de o seamă de influențe turburi din lirica noastră modernă. Ne gândim la o înodare a tradiției cu Coșbuc și cu Iosif, tradiție a seninătății expresiei și a sincerității emoției.

Sub raportul versificației, ca și acela al clarității și armoniei, Coșbuc de pildă va fi totdeauna o artă poetică românească de înaltă valoare. Rămâne ca optimismul său să fie adâncit, idilismului să i se dea o semnificație mai largă iar echilibrul său moral să capete, pe cât e cu putință, o întărire metafizică. Pe linia aceasta a poeziei de înaltă responsabilitate, ni se par a se afla poemele d-lui Emil Giurgiuca, în care d-sa dovedește o serioasă cultură literară și deopotrivă o sensibilitate poetică autentică. Nota dominantă în lirismul d-sale este o exaltare panteistă, de bucurii, rugi, iluminări, cuprinderi emoționale, descătușări. O sevă abundentă svăcnește în graiu, versul e totdeauna bogat, — poate prea bogat, — cuvintele se îmbulzesc zemoase, grele de umiditate și miresme, sonore de ecouri de prin faune și flore. Gândul este îndreptat cu atenție spre Dumnezeu, dar sincer, de o impresionantă puritate:

Dibuitoare mâna s'atingă pe aproape
Pe Dumnezeu, mireasmă plutind pe
flori, pe ape...
Și pacea lui tihnită s'o beau setos prin
pori

VIESPEA

de I. AGĂRBICEANU

În copilărie când, peste vară, păziam noatenui, în care se amestecau doi berbeci și câteva oi sterpe, seara nu mai duceam acasă mica turmă. Aveam o-coale la marginea pădurii, și pentru vite și pentru oi, și o căsuță, ce răsări în locul unei colibe vechi. În podul căsuții era fân, și aici dormeam cu slugulița și uneori și cu sluga cea mare, care venia din sat cu merinde.

Într'un an abia trecuse primăvara și în coperișul din pod ne-am trezit cu un cuib de viespi. N'am băgat de seamă când s'a pripășit aici. M'a furnicat când i-am văzut. De când m'am trezit

și am început să cunosc găngăniile, de viespii cei mari mi-era frică instinctiv, ca de șerpi. Stăteam în stupină, lângă albinele cele bune, cu ceasurile să le aud cum cântă, să le văd cum zboară unele din coșniță și altele vin, ca o țesătură nesfârșită, prin vădud. Uneori câte una se izbea de mine. Nici nu mă gândeam să mă apăr. Pe bondarii cei groși, înveșmântați în catifea fină, punctată cu aur, îi prindeam adeseori de pe flori, să-i văd mai de aproape, deși știam că au și ei ac.

De viespi însă mă temeam. La viespii cei mici le spunea, în sat la noi, albine țigănești, și în podul casei noastre, în sat, aveau zeci și sute de cuiburi, de faguri uscați, cât un burete mic, lipiți de țigla.

M'am trezit cu știința că viespea e veninoasă ca și șarpele, mai ales viespea mare.

Mi-aduc aminte, că de când am băgat mai întâiu de seamă că viespii prind muște și le mănâncă, sugându-le ca paiangeni, m'am umplut și de scârbă.

Bunica Iova, la mirarea mea de copil, mi-a zis:

— Dacă-s albine țigănești!

Și-mi mai aduc și azi aminte cum a răs bunica, auzind răspunsul meu:

— De ce nu și le duc țiganii acasă, dacă sunt ale lor?

Viespea mare, din soiul acelora cari cresc cât degetul de lungi și de groși, e în deosebi respingătoare. Cu toată teama, când apuca una pe ochiul de sticlă al ferestrei, și se sbatea să ese, știindu-mă la adăpost, mă uitam îndelungat la ea. Trupul galben, tăiat de inele negre, e ca deomidă, dar flexibil ca o vergele. Deși pare prea greu pentru cele două aripi subțiri ce-o poartă, zboară glont, zbrârnând ca o săgeată. Capul și gura sunt deade drept respingătoare, ca de canibal. E o continuă frământare de antene, de guri, de picioare, și lasă impresia că e vecinic infuriată, gata să invenineze nu numai cu acul din coadă, ci și cu gura.

Ne-am trezit, cu și slugulița, cu astfel de viespi în coperișul căsuții dela pădure. Am numărat odată, amândoi, de jos, șapte, altă dată douăsprezece.

N'am mai cutezat să mă culc în pod, în fân. Slugulița a voit să se arate mai viteaz. A așteptat până s'a inserat și a început a urca scara. Dar o viespe i-a trecut vâjeind pe la ureche, și ei a început să coboare îndată.

Zile întregi am plănuit cum să ne scăpăm de primejdie. Ne-am făcut bețe lungi, s'ajungem de jos la cuib, și după ce se insera și credeam că dorm, răscoleam coperișul unde gândeam că e adăpostul lor.

La celea dintâi atingeri viespii eșiau, se învărtiau roată inveninați, câte una se cobora fulgerător spre noi. Aruncam bețele și fugeam în căsuță.

Când am văzut că nu putem face nimic, ne-am plâns slugii celei mari, bădița lui Culița, într'o seară când a venit cu merinde.

— Haidați cu mine în fân! N'aveți nici o grijă, acum dorm și ei.

Cum însă noi n'am îndrăznit, s'a urcat singur în pod.

— Stați că vă scap cu de spurcăciunile asta.

A luat cu el o furcă de fier și-a implântat-o în locul unde văzuse că s'au ascuns viespii.

Am închis ochii de frică și nu i-am deschis decât peste câteva clipe, când am auzit răcnetul slugii celei mari. El se apăra cu pălăria și cerca să ajungă la scară, ținându-și palma stângă apăsată pe falcă. Vr'o zece viespi roiau în jurul capului său și se aruncau asupra lui, ca niște câini răi cari au înconjurat un om.

N'a mai avut răgaz să coboare scara: a sărit din pod, cu o viespe după el. A alergat prin întreg ocolul, a izbit cu pălăria, cu palmele. Viespea nu s'a lăsat până nu l'a mușcat de obrazul drept.

Cel stâng, unde îl mușcase alta în pod, când a strigat — începu să se umfle. A intrat, după noi, în căsuță, și privea ră-tăcit, inspăimântat. Nu intrase nici una după noi.

— Măi Niculiță, du-te și adă o cană cu apă rece dela fântână", zise el, începând să se liniștească.

Sluga cel mic se întoarse repede cu apa. Culița muie ștergarul și își acoperi fața cu el. Amândoi obrații i se umflau. Când muie a treia oară ștergarul, nu-l mai cunoșteam. Ochii abia i se mai vedeau.

— Două m'au mușcat", zise el, și începu să sufle greu.

Văzurăm cu groază cum îi iasă blânde mari pe mâni, ca de o puternică urzicăre.

— Mergeți și aduceți apă cu ciubărul", strigă el speriat, părănd că se inecă de răsuflare grea. Ochii lui nu mai erau acum decât două tăeturi.

Plăgând, inspăimântați, am adus un ciubăraș plin cu apă. Când am intrat, el era cu pieptul gol, își sfâșiasse cămașa, de groază că se înăbușe. Pe tot pieptul, pe brațe, pe grumazi, eșiseră beșicile acelea mari. Arătă să-i turnăm apă din ciubăr pe piept, pe trupul întreg. Vorbea greu și răgușit.

Vreme de câteva ceasuri am tot adus cu ciubărașul apă rece din fântână; i-o turnam pe cap, pe piept, unde apucam. Era leoracă de apă ca o muere care-a scos cănepa din rău. Pe jos, băltoacă.

De la o vreme începu să răsuflă mai ușor și beșicile începeau să se topească.

Când îi strigarăm, ca la un surd, că trece urzicarea, sluga se scutură de apă. Ochii încă nu i se vedeau. Numai într'un târziu începură să-i licărească. Dar putea vorbi acum fără răgușală.

La obraz și la ochi nu se desumflă de tot nici în ziua următoare.

Era totuși foarte vesel când porni spre sat. El zise:

— Am avut noroc că m'au mușcat numai două. De m'ar fi mușcat trei, aș fi murit.

Mai târziu am mai auzit vorba asta printre oameni:

— Măi Vasiliță, să mai ști tu un lucru dela mine: ca viespea nu mai mușcă decât femcia rea".

Apoi porni spre sat.

Dar peste trei zile a venit iar. Ne-am mirat cu slugulița, când l-am văzut. Venise cu coșul cel păcurăresc, cu căciula, cu mânușile de păcură, pe cari le purta iarna.

Ii trecuseră umflăturile.

— Voi închideți-vă în căsuță, și n'aveți nicio grijă. Vreau să curăț podul.

Descoperi toată partea dinspre apus și aruncă paele în ocol. Ne-am trezit de-odată c'o bobotă mare. Le dăduse foc.

Învăluți în pae și fum, viespii se pârjoliră. Numai una a rămas, care apucase să sboare din vreme, tăind prin inserare o singură linie până la pădure.

— Imi pare rău c'a scăpat! zise sluga.

— Viespea și muerea trebuie să pârjolească dacă vrei să scapi de ele, măi copii", mai zise el.

Eu și slugulița eram bucuroși c'am scăpat de pacoste, și ne puteam culca iar în fân. Culița, încă în ziua aceea, coperi cu pae nouă, partea descoperită.

Intâmplarea aceasta din copilărie îmi veni de mai multe ori în minte, în cursul vieții. Așa cum mă temeam de viespe în copilărie, am început să mă tem, din clasa a treia de liceu, de un coleg, venit din alt oraș la școala unde învățam eu. Nimeni nu l'a cunoscut cine-i și de unde-i, când a venit între noi. Era subțire, palid, tăcut. Se așeză la marginea unei bănci, pe la mijlocul clasei. Nu vorbea cu nimeni, ci iscodea mereu cu ochii lui neliniștiți, galbeni ca la mătă. Uneori, pe clipe se aprindeau în ei lumini aurii. Era o lumină de fosfor, care făcea rău, nu o putea purta vreme multă. Gura lui nu avea nimic copilăresc. Avea tăietură în linia lungi, incremenită. Nu zâmbea niciodată.

Glasul i l-am auzit când a fost întâia oară pus să răspundă. Știa lecția. Dar avea o voce pițigăiată, rece, uniformă. Profesorul se interesă dela ce liceu a venit la noi. Murmură un nume neînțelese.

— Spune mai tare.

El se supuse.

Era un oraș îndepărtat, un liceu străin.

— Dar știi bine românește", zise profesorul.

Voi să-l mai întreb ce va, dar îi văzu ochii și tăcu indispus l-am văzut și eu: juca în ei lumina aceea de pucioasă.

N'a trecut o lună și întreagă clasa nu-l mai putea suferi. Nu se împrieteni cu nimeni, dar simțeam cum ne spionează pe toți, mai ales pe accia cari învățau mai bine. Când asculta un răspuns bun, mai bun ca al lui, îi apărea în priviri lumina aceea nefirească și liniile din jurul buzelor îi incremeneau.

Ne-am trezit că profesorii încep să cunoască toate discuțiile, toate glumele, unele pe socoteala lor, — dintre ore. Ne-am trezit că ne știu toate micile slăbiciuni sau zburdălnicii copilărești. Ne-am trezit că profesorii întreabă tocmai pe aceia cari, între ore, se lăudau că n'au învățat pentru ziua aceea nimic la cutare materie.

S'a neliniștit și s'a turburat toată clasa. Liniștea și încrederea de până acum, s'au dus.

Și toți știam, simțeam, că numai din pricina străinului. Toți simțeam în el un dușman. Iar mie mi-a venit de-odată în minte viespea din copilărie, care a înțepat pe sluga Culița. M'am mirat că nu m'am gândit dela început la această asemănare. Imi părea că fiecare coleg așteaptă să fie mușcat de viespe, ca și când clasa s'ar fi umplut de nenumărate ace veninoase, nevăzute. Așa era de mare neliniștea în suflute. Așa ne pândea primejdia din toate părțile, deși ea izvora numai dintr'o pereche de ochi fosforescenți.

Ceea ce-mi aduse aminte asemănarea, era veninul care par'că se desprindea și din ființa fizică a străinului. Uneori aveam senzația că-mi ies pe trup bășici de urzicăre, ca pe trupul slugii.

Toți ne feream de el, toți îl incunjuram. Răspundea din zi în zi mai bine, ajunsese între cei trei mai buni elevi ai clasei.

Dar nimeni nu se bucura de progresul lui. Nci profesorii, cari începuseră să-l privească drept un obiect, nu o ființă.

Dela servitorul liceului am înțeles că profesorii nu-l mai primeau cu vecinicele lui pări și insinuări. Directorul l'a scos din birou, bătându-i cu piciorul:

— Să nu mai vii cu astfel de vorbe, că te elimin din liceu".

Când am auzit așa, par'că ni s'a mai luminat vieța. Zile în șir ne adunam grupuri-grupuri și discutăm evenimentul.

Zadarnic însă! Viespea, cu veninul ei, era mereu la pândă. Zadarnic știam că superiorii îl disprețuiesc, noi nu mai aveau liniște. Calda și sincera intimitate părea că o îngheață mereu răutatea ce se desprindea din ființa lui, ca un venin nevăzut.

Par'că eram mereu în preajma cuibului de viespi din podul căsuții.

Străinul mușca acum când pe unul când pe altul. Te trozeai cu vorbe rele, șoptite la ureche, puse în gura celui mai bun prieten. Când vedeai o bucurie mare la un coleg, nu se lăsa până nu i-o invenina cu minciuni și invenții în fața cărora rămâneam uimiți și desarmați.

S'a ținut după noi în toate clasele de liceu, neschimbat, ba crescându-i invidia și răutatea lui din an în an.

Se silea să ajungă întâiu clasificat. Nu i-a reușit până în clasa a șaptea. Atunci l-am văzut mai întâi zâmbind. Un zâmbet su-cit, crispat, monstruos. O zi întreagă a purtat în ochi flacăra aceea de fosfor. Mi-a părut o mătă sălbatică, primejdioasă.

Era acum un lungan palid, cu părul roșu, cu ochii galbeni. Tot mai mult semăna cu o viespe.

La examenul de maturitate a reușit al treilea, după ce în clasa șaptea și a opta fusese mereu întâiu.

În noaptea după publicarea rezultatului, fereștile celor trei profesori fură făcute țandări.

A doua zi străinul dispăruse din oraș. Toți erau convinși că el e făptuitorul. Începură să-l caute. Dar a fost aflat, întâmplător de niște țigani cari culegeau bureți în pădure. Îl găsiră spânzurat de-o creangă.

Țiganii, vr'o cinci, dădură navală în oraș, cu părul vălvoi, aducând vestea...

M'am gândit atunci la vorba lui Culița:

— Viespea și muerea rea trebuie să pârjolească dacă vrei să scapi de ele, măi copii!"

Colegul cel nenorocit fușese bărbat nu femeie, dar viespea veninoasă din el l'a făcut să se pârjolească singur.

Căci hoitul lui era negru, ca și când ar fi trecut prin pârjolul focului. Și a mai îngrozit odată, și în ipostazul asta, pe foștii lui colegi.

Am cunoscut, mai târziu, un om al dreptății, un judecător ca și mine, care asemenea mi-a adus aminte de viespea din copilărie, de care mă temeam atât. Mușca cu ochii, mușca cu vorba, mușca cu gestul. Nenorocii cari ajungeau pe mâna lui, înlemneau ca broasca sub privirea șarpeului. Înțeptați, ceasuri în șir, cu sarscasm veninoase, erau palizi, livizi, nu le trebuia nici dreptate, nici despăgubiri, ci un singur lucru: să scape cât mai curând de tortură.

Nu era coleg, nici pe aceeaș treaptă, nici mai înaltă, pe care să nu-l înțepe cu acul său blestemat. Nu era sănătos, dar nu făcea rău cuiva, în fiecare zi. Era argisit de toată lumea, dar toți se feriau de el.

A căzut odată bolnav, doi ani în șir. Nimeni dintre colegi nu i-a călcat pragul. Dar după ce s'a infiripat, mușca și mai veninos.

...Să fie, într'adevăr, oameni așa de nenorociți cari poartă în ei veninul din naștere, ca viespea sau vipera?

Dacă nu se pot tămădui, nu ar fi omenesc lucru să fie adunați în sanatoare, ca nebunii, pentru a cruța societatea de veninul lor?

Iată că, chiar în clipa asta se apropie de mine rudenia mea Ilarie, ostentiv de munca zilei. Îi spun ce mi-au venit în minte și la ce mă gândesc.

E seară și răcoare afară. Prin aer se coboară miros și suvițe de fum. Au atâtat gospodincie focul și au pus de mămăligă. Se simte în aer ca o adiere, mireasma ploii îndepărtate. A plouat prin împrejurimi azi după amiază. Bine ar fi să vină și pe la noi să stâmpere pământul.

Ilarie tace un răstimp. Îi face bine hodina. E în capul gol, cu cămașa descheiată la piept.

— Nu știu bădiță Vasilie, dacă pot fi adunați cei veninoși în case anume, ca nebunii. Și bărbații, să știi dela mine, nu-s nici odată așa de veninoși ca femeile. Când una dintre ele e o viespe, e o adevărată nenorocire pentru un sat întreg. Nu știu dacă îți mai aduci dumneata aminte de una Vuța? Era pe ulița asta, a cincea casă dela noi. Cât a trăit, n'a avut nimeni de pe ulița noastră, zi bună, de răul ei. Și n'a bătut-o bărbatul? Să-i rupă oasele, nu alta, cât în toată seara răsuna ulița, urlau câinii și plângeau speriați copiii.

Nimic nu i-a putut astupa gura decât pământul. A dat D-zeu de-a murit, că ne venia să ne luăm lumea'n cap. Și știi dumneata cum a fost la moartea ei? Ca la ospăți! Toată ulița s'a luminat.

Două nopți au cântat fetele și feciorii în șezători, la porțițe, pe lună, câtă vreme Vuța a stat întinsă pe laviță. Nime nu s'a dus la priveghiu. Bărbatul său a făcut o pomană care i-a mâncat o vacă. Toată lumea s'a îmbătat ca la nunțile celea mari.

Și după ce i-am astupat mormântul par'că s'a spart un cuib de viespi de pe ulița noastră. Toată lumea a răsuflat ușurată.

— Vai de maica lor, care se nasc cu venin la inimă! Mai bine le-ar fi să nu mai vadă și ei lumina zilei".

Ilarie judeca aproape ca și mine. De nimic nu se infioară înima omenească, cum se infioară de mușcătura veninoasă, fie de viperă, fie de viespe, fie de om... S'ar părea că răutatea asta nu-i firească la om, ci o altoire dela șarpele cel vechiu, care a ademenit pe oamenii cei dintâi la păcat...

POEM cântărețului viitor

Ne-așteptăm Cântărețul, la hotar predantesc,
Ne'nspăimântă liniștile din noi ce-l plămădește,
Stăm cu mina obroc la fruși, pe cite șapte
Cai purtându-i merinde și viori, zi și noapte.

Pe unde-și mină cortul? prin plins de apă lină,
Ori prin viltori? Din cite virtelniși, minăstiri
Îi deapănă 'n odăjdie, citori și pătimiri,
Să i-o dea când pluta-i se va opri 'n lumină?

Cântărețul o fi cu-aripile pitite,
Cum „alba 'n sat" după troițe-aburite,
Șfios când îl peștește plopiștea din zare
Pentru Cenușereasă — făt bun de crezare —.

El va veni din stele, pălesc lampadoforii
Pe unde umblă el, vulcanii stinși ai țării
Împing mai sus, cu flacări noi, vultana
Să-l ia de unde-l lasă ingerescul Osana.

Ne-așteptăm Cântărețul, neisprăviți, năuci,
Doar cu dragostea fruțiilor țestoase de haiduci:
Simțim cpm spezele pașilor săi, amară
Mătase de cer pentru pământ măsoară.

Găleți cu plin vor trage la Poetul mare,
Dar el le va trimite săltate 'n mersul des
De fete ale căror ritmuri le-a ales,
La cei care mor în ziua cînd răsare.

Să nu-l zoriți, nu-i puneți în mâini viori de palt.
Cu agonia noastră poate-i e rușine,
Arhanghel cu întregul cînt nespun în sine,
Cu în să-i ștergem aburii după astralul salt.

Pe hotarul negru, la vîntul argintar, ne
Sfădim că n'am adus destule veghii
Și denii; cai se mușcă plini de streghii
Și miini puse obroc se desvelesc de carne.

Și fierbem nădejdea la pirostria lirei,
— Nimeni nu mai cîntă 'n prag de mare mit —
El va pune pe aurul ei înegrit
Struna căii laptelui, psalmului, robirei...

Solia scheletelor de călăreți stă dreaptă
În șeile de aur. Scoroițul steag
S'asteaptă bătut cu rodii și pe Mag
Merindea impietrită, ca lacrimă-L așteaptă.

SIMION STOLNICU

E românesc Grigorescu?

Cum a fost sărbătorit centenarul. Intre falșuri și plagieri. Nu o fi avut specific bietul artist! In așteptarea unui muzeu și sub povara unor neprețuiri.

de ADRIAN MANIU

se tem să expuie pentru că e cea mai proastă. Organizatorii delegați de Academie au avut de luptat cu egoismul tembel al unor posesori de tablouri care numai după anume insistențe au îngăduit expunerea. Tablouri cumpărate pe mai nimic au trebuit să fie asigurate pe zeci de milioane — deși au fost cum văzurăm conservate mizerabil de neprețuitori proprietari. Dorința exprimată de poetul Octavian Goga de a se acorda un premiu național post mortem în recunoștința pentru frumusețile pe care pictorul le-a dăruit patriei ca o glorie românească, a sunat în deșert, cu toate că o pensie a lipsit, și lipsesc și cinci burse pentru nepoții în care neamul Grigorescu și neamul Vlașău îmbinate, vor da talente noi. Casa de la Câmpina din care a ars numai atelierul în timpul războiului de întregire, putea fi răscumpărată de stat și prefăcută în muzeu, cu tot ce mai are: sute de desene, mobilă, cărți, scrisori, amintiri ale pictorului. În reconstruire atelierul ar fi folosit unor bursieri pentru pictura sub cerul românesc. Nu s'a făcut nimic din toate acestea. Nu s'au plătit nici măcar despăgubirile de război pentru atelierul căruii îi dase foc dușmanul.

Am cerut editarea desenurilor de război măcar într-o ediție care ar fi fost cea mai frumoasă carte română imbinând numele lui Grigorescu dimpreună cu al lui Coșbuc, în „povestea unei coroane de oțel” pe care ar împodobi desenele luate în acea vreme de pictor pe câmpiile balcanului. Dar toate aceste propuneri pozitive nu interesează încă, și nu au găsit răsunetul cuvenit — iar curiozitatea se învârtă în jurul „pasișelor Grigoresciene” și a „nespecificului Grigorescu”.

SENZAȚIONALUL PASTIȘELOR ȘI PLAGIATELOR

Apărarea talentului o va face mai bine tribunalul de cât a izbucit-o mișcare artistică din zeci de ani? Se va pune stavila falșurilor și reproducțiilor grosolane din care s'a pornit specula? Se va da dreptatea cuvenită artistului, apărându-se imprescriptibil drept al proprietății artistice, împotriva schingiuitorilor de frumusețe? Va veni rândul să deschidem acest capitol în adevăr foarte senzațional, cu multe adevăruri crude care deși scandaloase nu au ajuns încă în discuție publică. Cel mai grav caz de apărare a proprietății artistice se va ridica din această problemă, nu numai pentru gemașii picturii care au iscalit cu numele lui Grigorescu copile lor, ci și pentru cei ce nu s'au sfiit să își atribue opera lui Grigorescu iscalind-o cu propriul lor nume, lăsând astfel pe mulți să creadă că Grigorescu a fost cel care i-a pasișat!

Dar rezervând dreptul de a învedera amănunțit toată această mentalitate, să recunoaștem că puțină invaziei unei picturi dubioase e în strânsă legătură

Grigorescu, problemă de cultură

de EMANOIL BUCUTA

Abia s'au închis porțile expoziției comemorative Grigorescu, care trebuia să fie o apoteoză, adică o împăcare a tuturor în același gând de preamărire, și suntem puși în fața unei șovăeli. Aceasta „problemă Grigorescu”, la o sută de ani de când pământul românesc ni i-a dăruit, este cea mai dureroasă dintre toate: este el un artist pătruns de sufletul nostru sau un meșteșugar cu mijloace de imprimat, bun pentru cele patru vânturi?

Până acum „problema Grigorescu” rămânea în marginile estetice și ale criticii artistice. Literați, judecători de artă și pictori au crezut dela un timp că locul de întâiu artist plastic al lui Grigorescu este o uzurpare și că alții sunt mai îndreptățiți: Luchian sau Andreescu. A urmat o luptă a părerilor, monografii, împărțire în tabere, amestec al Universității, cu citatele și cu gravitatea ei apodictică, și la sfârșit, ca rezultat, nu o scădere sau o înălțare a unui în paguba sau în folosul celui alt, ci o nșezare pe aceeași linie, cu caracterizări noi pentru fiecare. Pictura românească modernă, după încercările ei de școală, într-o îmbucurătoare creștere, cu Leca, Tătărașcu și Aman, se găsea intrupată la începutul acestui secol, în trei stele de întâiu mare: Grigorescu, deschizătorul de drum, Andreescu, îndăncitorul, și Luchian, împodobitorul lui. Gândiți-vă la unul din autoportretele acestei treimi a luminii pământene, puse alături, oricare Grigorescu, visător și atent, Andreescu, îndurerat și întors numai pentru o clipă către oameni, Luchian, în răsfrângerile lui galbene fantomatice, cu zâmbetul de desnaideje mai mult pentru lumea dinăuntru, și veți că-

păta deodată imaginea acestui fapt. Intrebarea de astăzi, dacă se va putea ridica până la înălțimea unei probleme, este însă de ordin cultural. Pe cealaltă o putem lăsa jocului liber al discuțiilor fiecărui rând de cercetători, pentru că din ea nu poate ieși decât o agerime a simțirii și o șlefuire a exprimării, pe când pe cea de-a doua trebuie s'o deslegăm fără întârziere. Orice menținere a ei în stare de întrebare împuținează puterile de împotrivire sau de creație ale vieții unui întreg popor.

Eu cred și am privit totdeauna pe Grigorescu pictor al neamului românesc, nu numai pentru că s'a așezat și a avut o casă la Câmpina, sau pentru că a visat împreună cu Vlașău la acel chervan care să-i plimbe pe valea Siretelui și prin toată țara, în căutare de cele mai adevărate priveliști ale ei, sau pentru că ori pe unde studiul sau desamăgirea îl purta, dorul de-acasă în cele din urmă îl biruia și îl întorcea între noi, sau pentru că atâtea pânze ale lui, cu care cu boi, și cu ciobani sau băcițe a dat naștere stilului plastic românesc, același nu numai în Pastelurile și în Rodica lui Alecsandri, dar în mai toată poezia și cântarea populară. Tradiția bizantină nu-i putea fi de mai mare folos, decât i-ar fi putut fi paguba școala dela Barbizon, față de felul lui de simțire, care a rămas totdeauna al nostru, și de aceea chemare, pe care numai noi o auzim cu toată curățenia ei, înaintea picturii grigoresciene.

cu neprecizarea publicului, cu o lipsă de educație artistică întâlnită mai puțin de astăzi.

DESPRE EXPERTIZE

Dacă principalul în străinătate judecarea autenticității unui tablou se face greu — și e nevoie de laboratoare pentru tehnica descoperirii falșurilor — cu ajutorul reactivilor chimici, al razelor ultra-violete, cu ajutorul documentărilor comparative și a măririlor parțiale, spre a căpața certitudinea la sută, nu tot același procedeu e necesar când e vorba de falșuri grosolane care rămân sub iluzia artistică, și de parte de orice valoare reprezentativă.

DUBIOASA VALOARE A UNOR TABLOURI

Insist asupra faptului că una e opera reprezentativă după care putem prețui pe artist, și alta opera de duzină. Firește ori ce mare talent poate avea scâderi și chiar căderi în banal — acestea nu pot fi în nici un caz alese ca reprezentative a genialității sale. Însăși discutarea autenticității le îndepărtează din rangul expunerii lor la o manifestare unde publicul e chemat să își facă ideea de caracteristicul unei opere.

Cât privește cazul falșilor Grigorescu, e bine să se știe că el s'a repetat în mai multe rânduri, și că un proces a mai avut loc, când pictorul și bunul prieten Alexandru Satmari — un mare pricepător de artă, într-o expertiză de o rară documentare a arătat criteriile întru cercetarea falșilor Grigoresci, atât în ce privește desenul, compoziția, coloratura, iscaliturile, cât și în privința materialului întrebunțat de artist, vopsea, pregătirea grundului, calitatea pânzei, șasiu, lemn etc. Toate aceste amănunte neprețuite vor fi cercetate cu alt prilej, iar acum dau numai ca titlu de anecdotă faptul că în trecutul proces, tablourile recunoscute false, au fost confiscate de tribunal — și într-o căruță „corp delicat” au fost revândute parcesse prin licitație publică, găsindu-se alți „fraieri” amatori pentru ele.

CEA MAI GRAVĂ INVINUIRE

Cea mai gravă invinuire adusă lui Grigorescu e aceea că „s'a copiat singur — și că de dragul banilor își repeta de sute de ori același subiect”. De aceea mulți preferă tablourile din epoca Barbizon. Ultima epocă din viața lui — și tocmai cea mai luminoasă, e disprețuită în general pentru această vină, la care se mai adăoga acuzarea că artistul nu mai vedea bine, într-o căruță să încopuse să folosească ochelari speciali.

Beethoven a putut compune după ce surzise, lucruri geniale — mai putea să picteze Grigorescu bine după ce vederea îi slăbise? Eu cred că în această ultimă epocă a realizat cele mai personale opere, și am fost fericit să află că pictorul Șirato unul din cei mai inteligenți pictori înțelegători ai artei, a exprimat aceiași părere. Dar au mai fost artiști admirabili cu vedere slăbită sau chiar bolnavă. Să nu amintim de cât pe marele geniu Greco al cărui ochi au fost anastigmati — și ar fi destul să nu uităm că sensibilitatea vizuală aparține intelectului, iar nu tăriei ochiului. Așa a vrut Dumnezeu că o privire chiar slăbită, în înfrățirea cu frumuseți neîngăduite altor ochi banali. Cât despre șablon, despre faptul că Grigorescu se repeta până la autocopiere — aceasta nu dovedește decât ce puțin se înțelege chiar azi pictura lui Grigorescu prin care se mai caută cu lumânarea nespe-

cificul. Grigorescu e cel mai original, în aceste serii de ciobani, de boi, și de peisajii albe. Așa cum Monet a făcut în serii nuferi — Grigorescu atunci când se eliberează din pictura franceză, din influențe pe care le-ați întâlnit cu cinstă în expoziția centenarului — devine cel mai român pictor — abia prin acele tablouri la care nu mai poți spune cu admirația ochiului de muzeu, și cu lauda atât de relativă: „e splendid, ai jură că e un Daumier, un Diaz, un Daubigny, un Corot, un Courbet, un Delacroix, un Manet chiar, un Th. Rousseau, și așa mai departe.

Toate aceste faze au fost învățături prin care pictorul urca treaptă cu treaptă — are tocmai pentru ca atunci când ajunge „el însuși” să îl disprețuim? Stăruința lui Grigorescu de a relua subiectele sale, de a găsi de fiecare dată în ele ceva nou — îl dovedesc în impresiunile lui o personalitate uriașă. Și că nu din compromis pentru cumpărători, ci din pasiune pentru subiecte s'a oprit la hanurile posadel, la ciobanii mioriței și la sănzioanele din paștii florite, asta ar recunoaște-o cei ce i-au răsfoit cucernic sutele de desene în care leitmotivul grigoresciene revin necontenit și urcă în desăvârșire, desene făcute pentru el, ca să noteze necontenit mișcări și ritmuri de linii prin care singur putea să își înflorească virtuozitatea într-o formă de neîntrecut.

Cine nu cunoaște această conștiințiozitate, această splendidă reînnoire din fie care dată, și o poate confunda cu o banală repetiție, rămăie mai departe în păreri sale. Să îi dea vina că e prea firesc, prea spontan, când frescul și spontaneitatea îi e dăruită de zeci și zeci de ani de muncă dârje.

Teorii îmbăscite cu complicații inutile se pot face multe. Datoria noastră e să arătăm cât mai limpede publicului nostru de ce pictura lui Grigorescu e românească și aceasta fără prea multă vorbă. Să luăm un exemplu a ce numesc alții specific.

Un tablou al pictorilor din colonia Baia Mare, școală fostă sub influența Buda-Pestei, are în culori tonalități tipătoare. Un verde opac, un albastru dur, un roșu văscos — se cionese în toate aceste pânze atât de caracteristice încât știi fără discuție de unde provin. Filosoful Taine a arătat influențele climatului cât și ale razelor cum se imbină spre a da caracteristicul unei arte naționale. Nu recunoaștem în cerul lui Grigorescu un azur al văzduhurilor noastre? Nu e acea lumină lină de aur palid firească pe colnicele de la noi. Nu a descoperit marea cadență din mersul ciobanului pogorând cu toiagul pe urmele din adâncul veacurilor păstorești? Nu e înrudit din străfundul sufletului cu baladele culese de Alecsandri? Acele caruri tărând stoguri de lumină spre zări străvezii de borangic nu sunt românești, pentru că nu au scâlbăbala, pentru că nu au vulgaritate, pentru că nu plac unor esteți contemporani?

A fost îngăduit unor mari pictori olandezi să picteze toată viața numai la lele, sau numai cai albi, numai interior de cărciumă, sau numai draci ghiboși, înfrățind mai de capodopere cu un singur subiect, iar noi să străbăm nasul fiindcă Grigorescu nu a pictat destul de românește?

Oare e atât de „specific” pentru mentalitatea de azi de la noi, că nu e bun și original de cât ce faci imitând moda apusului? Sau țigănia localnică îi împuță că nu a măimutărît arta negrilor? Cum ar fi putut fi mai românesc?

N. Grigorescu

Paisaj de toamnă

Cu toate că au fost prăznuții o sută de ani de la nașterea pictorului, și au trecut vreo trei zeci dela moartea lui, gloria meșterului rămâne încă nedreptățită. Întârzie înfăptuirile cuvenite, care ar salva opera lui în tot ce se mai poate păstra și cinsti, iar păreriile câte mai interesează publicul rămân încărcate de prejudecăți grosolane. Să recunoaștem cu mâhnire că mai multă vâlvă fac astăzi Grigoresții falși de cât cei adevărați — iar despre inspiratul lui har se amintește numai pentru o discuție contradictorie asupra faptului zis subtil, dacă bietul mare artist român „are sau nu are, specific național”.

Până atunci slabă nădejde întru împlinirea dreptății cuvenite luminoasei sale munci inspirate. Popularizarea opereii sale de duioasă gingășie, simțământul suav prin care a dăruit picturii poezie, e folosit abia pe firmele cofetărilor și adaptat la bancnote.

Dăinuiesc un cârd întreg de legende despre viața și opera acestui „răsfățat al succesului” care nu a avut parte să obțină dreptul unei catedre spre a fi profesor la bele-arte — despre acest „incărcat de glorie” care nu a găsit editor oficial decât în persoana sa, tipărind cu pierderi reproduceri din episoadele pe care le-a desenat pe câmpiile Plevnei, despre acest „sgârșit” care când dăruia statului tablouri, nu avea cine să le scoată din vamă, despre „incultul” cu o bibliotecă în al cărei cuprins adnotat, adunase poezii populare, volume de critică artistică apusane, albume de gravuri japoneze, și literatură contemporană.

Despre „comercializatorul” talentului său, dela care mulți dintre milionarii vremii au luat cu câte trei poli tablouri, chiar până în ultimele lui expoziții, în vreme ce El ca să-și încurajeze confrășii mai tineri, le reținea nu odată tablourile cu prețul netocmit din catalogele lor.

Nu am amintit de cât o parte din

vinovațiile câte ponegresc țarma lui Grigorescu, cu verdicte ce în necruțare își iau aere de infailibilitate. Sunt unele dintre aceste acuzațiuni atât de grave încât mă mir că nu s'au luat sancțiuni drastice pentru deplină osândire a talentului. Poate numai faptul că nu mai trăiește fizic îi acordă circumstanțe atenuante, și îi mai lasă o porțiță de scăpare în rezerve, câtă vreme tot mai supără creațiunea sa.

IN AȘTEPTAREA JUDECĂȚII SAU A ÎNȚELEGERII

Opera lui Grigorescu e în foarte mare parte pierdută. Multe dintre tablouri nu mai pot fi văzute pentru că au trecut hotarul în pribegie, altele rămân tănuite la colecționari egoiști. În expoziția retrospectivă de la sala Dalles, abia două sute de lucrări, și nu toate reprezentative, au amintit de o operă înfăptuită în mii de tablouri și câte-va biserici — iar în mănunchiul de capodopere străns cu destul osteneală, multe se vădesc prost conservate, îngălbenite de fumul țigărilor de prin cluburile intelectuale, cojite, crăpate de clima noastră cu anotimpuri aspre. Despre acest cât a rămas și cum a rămas se mai poate vorbi, și despre acele copii făcute une ori chiar de camărazi, care nu s'au sfiit să înlocuiască originalul în colecții.

Înlocuind un entuziasm unanim din a cărui pornire să se împlinescă o inimoasă cinstire a talentului românesc, iată condițiile care au întunecat invidios gloria meritată.

A FOST SĂRBĂTORIT GRIGORESCU?

Ne lipsește un mare muzeu național de pictură, pe care nu îl vor înlocui improvizările. Expoziția cea mare a centenarului nu a putut fi deschisă de cât vara, în luna când pictorii trăitorii

vităte spontană, care este darul artiștilor de mare înzestrare.

Viitorul d-sale de cântăreață trebuie așteptat cu deosebită încredere. D-ra Aura Davidescu, mezzo-soprana, a desfășurat mijloace de cânt care s'au relevat prin volum amplu și timbraj bine definit, atât în efectele de intensitate cât și în nuanțele medii. Acutele, puternice și bine susținute în debit și culoare, au atras de asemeni atenția.

D-na Margareta Vasilescu-Dejana, absolventă, dispune de multă ușurință firească de emisiune, de atac al intervalor ce necesită o bună folosire a mlădiei glasului. Timbrul este lin și catifelat, nuanțarea fără dificultăți, muzicalitatea aptă, credem, unei crescânde dezvoltări.

D-ra Paula Rusescu, altă absolventă a clasei Vățianu-Vrăbiescu, a dovedit o îngrijită punere la punct a prezentărilor d-sale, de subliniat pentru linia lor limpede, economia vocală tratată cu echilibrare atentă stabilită și interpretări conștiințioase și studiate serios.

Partea programului arătată până aci a constituit a doua jumătate a audiiței, rezervată precum s'a văzut absolventelor și adesea de o calitate care a trecut apreciabil peste nivelul obișnuit de realizare școlară al producțiilor de fine de an, d-ra Arax Sevagian părănd, din tot ce a fost ascultat, cea mai de preț natură mu-

zicală și talentul cel mai frumos cultivat.

Prima parte a programului a fost păstrată elevelor care n'au părăsit încă băncile școlii, începând cu o contribuție a anului I, din care a fost aleasă d-ra Constanța Panaitescu, glas a cărui timiditate n'a exclus claritatea și nuanțarea făcută cu vădite aptitudini.

D-na I. Taflan Lăzărescu (anul al treilea) a înfățișat în condiții meritatorii de glas și rost muzical o arie de Mozart (Răpirea din Serai), o arie din Freischutz de Weber și un duet din „Nunta lui Figaro” de Mozart, cu d-ra Gabriella Lupancea (anul IV). Atât în acest duet cât și în câteva arii și lieduri, d-ra Lupancea a vădit înclinași speciale către exteriorizarea muzicală declamată, în relieffări de sugestivitate imediată și lesnicioasă și în totul cu destulă muzicalitate naturală.

D-ra Eugenia Ghia (anul IV) în arii de Meyerbeer și Mozart și d-ra Virginia Xantopol (anul III) au avut de asemeni afirmări și calități, cu lozevi de laudabilă preparare.

Audiița a fost acompaniată la pian de d-ra Pupa Popovici nu numai cu grije și pricepută susținere, atât de însemnate pentru reușita unui concert de elevi, dar și cu un aport de meșteșug și de înțelegere muzicală al căror rol în succesul producției nu poate fi trecut cu vederea.

Muzica

de ROMEO ALEXANDRESCU

Reducerea la o singură producție mixtă a probelor muzicale din acest an ale „Academiei Regale de muzică și artă dramatică” au justificat mult mai accentuat ca altă dată, audițiile separate organizate de diferite clase ale aceleiași școale.

Cu atât mai mult într'un caz ca acela al clasei de canto a d-nei profesoare Livia Vățianu-Vrăbiescu, în care numărul elementelor bune a în-trecut procentele obișnuite, într'o măsură care ar fi făcut imposibilă extragerea pentru producția generală a tuturor elevelor și absolventelor demne de ascultat.

În audiița dela „Dalles”, fiecare și-a putut găsi locul dorit, rămânând chiar vreme și pentru încercările elevelor mai puțin înaintate, dar capabile să înfățișeze rezultate temporare de pregătire artistică de bună indicațiune.

Două din absolventele clasei Vățianu-Vrăbiescu fac parte din angajații recenți ai Operei Române: d-rele Arax Sevagian și Aura Davideanu.

D-ra Arax Sevagian este un talent liric de mare distincție și excepțional aport de sensibilitate muzicală. Glasul d-rei Sevagian este de pe acum cizelat în emisiune, adaptat cu simț artistic de elită cerințelor expresive ale paginilor interpretate, nuanțat cu tact și finețe și păstrând o emoti-

CARNETUL ROȘU

de LEON DONICI

tegoriile, mari și mici. Am mințit pe profesorii din liceu și de la facultate, când, luând la câte un examen o notă bună, am făcut ca nu cunoșteam partea cutare din curs. Așa face toate lumea, așa am făcut și eu. Am făcut ceea ce fac și au făcut alții, adică așa cum e uzul. Am adoptat în întregime codul obiceiurilor, fără să mă fi întrebare ce era acest cod. Acum, mă gândesc mult la el și constat că e o mincină! Plin de gânduri și vorbe străine, pot avea oare gânduri proprii? Nu, am gânduri străine și până și întrebările mele le-am citit undeva.

Mi-e frică să umblu pe stradă, unde văd o mulțime de lume. Mi se pare că toți se prefac și mint neincetat, se mint pe ei și pe alții, cu priviri, vorbe, gesturi, zâmbete, croiala hainelor, cu tot, cu toate...

Am senzația că m'am umplut de noroi lipicios. Vreau să-l spăl, să-l spăl cât mai repede. Nu mai am încredere în oameni. Li urăsc chiar. Această ură mă îngrozește și, totuși, îmi face plăcere. Am aerul unui om care știe ceva ce nu știe nimeni. Gândul că toată lumea minte e taina și mândria mea. Dar, nu mai pot trăi așa cum am trăit până acum. Mă înăbuș...

...Am venit acasă cu Lenuța și cu domnul Ionescu. Fusesem la terasa „O-teteleșanu”. Pe scenă, o artistă se stramba și cânta cu glas pitigăiat, refrenul unui cântec.

La terasă, lumea mânca. Oriunde te uita, vedeai fețe grase, ochi holbați, fălci care mestecau și plescau. Cât de respingător e omul când mănâncă! Fum de țigară, plescău neincetat, și vocea ascuțită și scârțătoare a artistei.

Mi-am adus aminte de Valparaizo. Și Valparaizo și refrenul banal al cântecului auzit la terasă au început să prindă contururi reale, dar deocamdată învăluite de ceață. Ceața se împărtășește și din ea apare o față groaznică... Și nu numai eu, dar noi toți vom vedea... Minciuna! Ba nu vom vedea nimic. Gândul meu e o minciună.

La terasă, domnul Ionescu strângea sub masă mâna soției mele. Așa făceam și eu cu zece ani în urmă, când... dar ce poate fi mai caraghios, în situația mea, decât amintirea vremii când se infiripa dragostea mea pentru Lenuța?...

Dela terasă am venit la noi. Nevastă-mea s'a dus să-și schimbe rochia. Eu am rămas cu musafirii.

— Domnule Ionescu, — i-am spus eu, — nu pot să sufăr minciuna. Cred că și d-ta la fel. Văd că Lenuța îți place mult și că... sunteți în dragoste. De aceea, raporturile dintre noi sunt încordate. Vrei să divorțăm și d-ta s'o iei de nevastă? Vina o iau asupra mea.

Domnul Ionescu nu se aștepta la aceasta și a rămas cu gura căscată.

— Dați-mi voie... Eu... Chestia...

— Nu vrei să te căsătorești cu ea?

Bărbatul a îngânat ceva, care n'a avut darul să mă convingă. Am înțeles, totuși, din vorbele lui, că nu vrea să se însoare, pentru că aceasta nu intră în planurile lui.

A intrat Lenuța. A înțeles că am avut o discuție despre ea: prea chinuit și bolnăvicios era zâmbetul domnului Ionescu. Acesta a vorbit fără siguranța obișnuită și a plecat curând.

— Ce s'a întâmplat? m'a întrebat

Lenuța, după ce s'a închis ușa în urma domnului Ionescu.

— Nimic deosebit. Am discutat.

— Despre ce?

— Despre tine.

— Zău? Sunt foarte mișcată. Ce anume ați vorbit? Nu-i un secret?

— I-am propus să te ia de soție. Ți dai divorțul. Iau vina asupra mea... și...

Lenuța nu m'a lăsat să continui. Pe față i-au eșit pete roșii.

— Cine te-a rugat să faci asta? Cine te-a rugat? Eu... eu...

— El nu vrea să se însoare.

Nevastă-mea a sărit în sus.

— Cum nu vrea? Eu nu vreau! Nu vreau să divorțez, nu vreau nimic... Eu...

Lenuța a început să plângă. De altfel, ea plânge deseori, în vremea din urmă. E o proastă! Totuși, trebuie să fac ceva. Dar ce anume? S'o dau afară? Mi-e milă de ea... Dar copiii? Pe de altă parte, nici așa nu mai pot trăi. Mă înăbuș.

Azi, am fost înaintat în serviciu. Nu m'am așteptat, pentru că eram cel mai tânăr dintre toți candidații la postul pe care-l ocup acum. Numai acela, care el însuși e funcționar, știe că e murdă-

(Urmare în pag. 7-a)

nuța. O caut în sufragerie, în salon. Intru în dormitor. Stă pe scaun și plânge.

— Ce ai?

— Te rog să mă lași în pace! Am nervi și fără tine.

— Ce este? Ce înseamnă că „ai nervi și fără mine?” Oare eu...

M'am întors în birou. Imi vine greu, mă apasă ceva. Am luat o carte, am început să citesc, dar n'am putut. Văd cuvintele, dar înțelesul lor nu ajunge până la creierul meu. Sunt într-o stare ciudată: ba mi-e somn, ba nu mi-e somn. Totuși, am dorința ca această stare să dăinuiească. E mai bine dacă îmi va fi capul învăluit de ceață... În același timp, mă roade întrebarea: pentru ce această dorință? Dece tocmai acum, iar nu altă dată?... Într'un cuvânt, am bănueli.

N'am mâncat la prânz și nu m'am dus la birou după masă. Am auzit cum Lenuța a vorbit la telefon, din antreu. După ce a isprăvit, a venit la mine.

— De ce nu aprinzi lumina?

— Nu vreau.

— E adevărat că nu ți-e bine?

— Da.

„Ce o fi însemnând adevărat? Oare nu mă crezi?”

— Rămâi acasă?

— Nu știu. Cred că da. Dar de ce?

— Nu-i nimic.

În întuneric, nu-i vedeam fața, însă glasul Lenuței avea ceva... un gând tainic și nehotărât.

— Mă duc la croitoreasă. Am probă azi.

— Du-te. Cu ea ai vorbit la telefon?

Întrebarea m'a înspăimântat pentru că Lenuța trebuia să-mi răspundă și știam ce avea să răspundă. Ea mi-a spus:

— Cu ea.

Aceste două vorbe mi-au spus că ceea ce mă îngrozea era adevărat. Soția m'a mințit. Nu știu cum s'a infiripat acest gând, dar era clar că Lenuța mi-a spus o minciună. Și, ca și cum mi-ar fi suflat cineva, am rostit:

— Minunată idee! Nu mă simt bine și aș vrea să es la aer. Să mergem împreună. Am să te aștept la croitoreasă.

Soția mea n'a răspuns imediat. Când a deschis gura, am simțit că fierbe, dar că încearcă să-mi ascundă starea ei. Tonul, indiferent și batjocoritor, îi era prefăcut cu virtuozitate.

— Ce amabil ești! Nu mă așteptam.

— Lenuța, am fost vreodată neamabil cu tine?

— Nu te mai lega de cuvinte!

Indiferența din glasul ei a dispărut. Acum suna ciuda.

— N'am vrut să te jignesc... Dacă ești indispus, e mai bine să stai acasă.

Lenuța a tăcut. Nu-i vedeam chipul, dar tăcerea ei, pauza pe care a făcut-o, îmi spuneau mai mult decât mi-ar fi spus fața.

— Nici eu nu mă mai duc la croitoreasă... Am să-i telefonez...

— Cum vrei, i-am spus eu.

Imi venea greu să vorbesc, cum n'am mai simțit niciodată. Lenuța s'a îndreptat spre ușă. În creierul meu se învălăuie și juca ceva: „dar dacă mă port ca un nemernic? Dacă bănuelile mele n'au temeii? Dacă în realitate n'ă întâmplat nimic? Soția îmi vorbește și nu știe ce umbră murdară și odioasă aruncă vorbele mele. Timp de zece ani nu mi-a dat prilej de bănuială și acum, numai din cauză că mi s'a părut că există o legătură oarecare între Lenuța și un bărbat, poate domnul acela cu mustața răscuțită, să cred... Ce murdărie! Ce mârșăvie! Să am asemenea gând despre soția mea, despre mama lui Nicușor și a Ninei, o ființă care-mi este cea mai scumpă pe lume, despre... O voce nepoftită îmi șoptise ce să mai spun, când Lenuța a pus mâna pe clanta ușii...

— Lenuța, uite ce cred... Eu mă duc la club, iar tu du-te la croitoreasă. Dacă i-ai făgăduit să vii, de ce să nu te ții de cuvânt?

Soția mi-a răspuns cu un glas prefăcut, rar, ca și cum medita:

— Vrei așa? Bine. Fă cum crezi. Am să te duc până la club.

Lenuța a eșit. Răsufiam greu. M'am sculat, m'am plimbat prin birou. Mă întreb dacă ceea ce mi se pare, se petrece în realitate, dacă soția mă minte sau nu? Trebuie să aflu, să aflu adevărul. Cu orice preț!

Pe drum spre club am vorbit. Lenuța m'a rugat cu bunătate în glas să-mi păzesc sănătatea, să nu răcesc: la cluburi sunt, de obicei, curenți grozavi. Să nu stau târziu, pentru că nu-mi face bine, etc.

— Croitoreasa să departe?

— Nu.

Soția mi-a spus adresa exactă: strada Primăverii, numărul cutare, numele. După ce am intrat la club, am simțit că trebuie să mă duc imediat pe urmele ei, la croitoreasă, să aflu adevărul. M'am urcat la etaj, am întrebat de domnul cutare, spunând primul nume ce mi-a venit în gând și, aflând că

acela n'a venit încă, am coborât repede, m'am îmbrăcat și am luat o trăsură ca să mă duc în strada Primăverii. Imi amintesc că tot drumul mă întrebam fără rost: „ce fac? ce fac?” Ca și cum nu știam ce făceam.

Iată și casa în care stă croitoreasa. Am întrebat pe o servitoare, care era la poartă:

— Aici stă doamna Marinescu, croitoreasă?

— Aici, dar nu-i acasă.

— A plecat de mult?

— Pela cinci.

M'am uitat la ceas. Era nouă fără un sfert.

— N'a căutat-o adineaori o doamnă?

— Nu, n'a fost nimeni.

Am traversat strada și m'am plimbat

pe trotuarul opus, uitându-mă mereu la poarta croitoresei. S'a făcut 11, 11½, 12. Nevastă-mea n'a venit. M'am dus la club și am jucat până la ziua. A doua zi dimineață, am întrebat pe Lenuța:

— Ai găsit pe croitoreasă acasă?

— Da. O să am o rochiță minunată. Ai să vezi!

Fața îi era liniștită și veselă. Poată că, în suflet, Lenuța râdea de mine. Curios: soția mă înșală, dar aceasta nu mă doare și nu mă revolta. Sunt doar trist și mă mir: de ce nu simt durere, nici revoltă? Zece ani am avut încredere în soția mea, am socotit că o iubesc și dintr'odată... n'am decât curiozitate și mirare tristă. Aceasta înseamnă că mă mințeam pe mine că îmi iubesc nevasta, că zece ani m'am mințit pe mine și am mințit-o și pe ea, pentru că toate faptele mele și toată purtarea mea erau ale unui soț iubitor. Aceasta mai înseamnă că, neubind-o, am avut cu ea totuși doi copii?... Nu, e altceva.

Am căutat să mă sugestionez că mă doare, că sunt revoltat, dar am simțit că mă prefac. Și când mă gândesc că am trăit doar prin această iubire-minciună, am trăit și nu am simțit că mă mint pe mine și pe alții! Dacă aș vedea pe acela pe care-l iubesc Lenuța, aș simți, poate, altceva? Trebuie să-i văd împreună.

...Știam că azi Lenuța se duce în Lipskani. Am plecat dela birou, m'am ascuns într'un gang din strada Șelari. N'am așteptat mult. Soția mea a venit la braț cu același domn, pe care-l văzusem lângă ministerul de domenii. Am eșit din ascunzătoare și m'am luat după ei. Soția nu m'a văzut. În piața Sf. Gheorghe a oprit o trăsură. În clipa în care bărbatul, cuprinzând pe Lenuța de mijloc, a spus birjarului să mănecăi, iar soția, zâmbitoare, așezându-se mai comod, a întors capul în direcția mea, am coborât pe caldarâm, lângă trăsura, ca și cum aș fi vrut să traversez strada. Lenuța m'a văzut. Ochii noștri s'au întâlnit. Ea continua să zâmbescă, dar vai! ce zâmbet era acesta! Pierdut, vinovat, desigurător. Lenuța a spus ceva însoțitorului ei, abia mai puțând să-și miște buzele, devenite dintr'odată livide. Bărbatul s'a întors repede spre mine. Nici expresia feței lui n'a fost mai bună.

Totuși... afară de mirare n'am simțit nimic. Ce trebuia să fac mai departe? Cum trebuia să trăiesc? Să nu fi avut copii, era cu totul altfel, dar copiii, Nicușor are nouă ani, Nina, șapte.. Sunt curios să știu cum se va purta Lenuța.

Când am venit acasă, soția m'a întâmpinat veselă și zâmbitoare și înainte de a fi deschis eu gura, mi-a spus:

— Vai, ce caraghioslăc a fost astăzi.

M'am întâlnit în Lipskani cu domnul Vasile Ionescu, știi ăla care venea în casa mamei și a fost și la nunta noastră?... Am intrat în vorbă și nu te-am recunoscut... Abia mai pe urmă mi-am dat seama că era tu... Credeam că ești la birou... a fost atât de neașteptat. M'am gândit chiar: iată un domn care îți seamănă... Domnul Ionescu s'a oferit să mă conducă... Aveam același drum... Ți trimit complimente... Mi-a cerut voie să ne facă o vizită. Cred că n'ai să ai nimic împotriva?

— Desigur că nu!

— Ce draguț ești!

Mi se pare că Lenuța a vrut să mă

Nu cunosc pe acela căruia i-a aparținut carnetul roșu, cu muchia de aur. Carnetul mi-a fost trimis de un prieten, care nu mi-a pomenit numele posesorului. M'a anunțat însă că pot să public conținutul, dacă mi se va părea interesant. La sfârșitul bilețului, prietenul îmi scria că peste vreo două săptămâni va veni cineva să ia carnetul.

Am citit carnetul. Era scris cu cerneală albastră și roșie, iar la urmă cu creionul. Măna era aceeași, dar, spre sfârșit, scrisul se schimba brusc: era repede și neclar, o literă încâlcea parca pe alta. Probabil că persoana care a scris în el, se grăbea să-și spună gândurile.

Iată unele pasagii din carnetul roșu: „...Doamne, cât de mult aș vrea să vorbesc cu cineva, nu ca să-mi ușurez sufletul (n'am avut niciodată asemenea dorință) dar ca să cer un sfat... să întreb ce să fac... cum să trăiesc... Dar, cu cine să vorbesc?”

Astăzi s'a întâmplat un fapt, care cere anumit mod de procedare. Dar nu știu cum să procedez. Astăzi... Cum s'o fi întâmplat aceasta? S'a început nu de azi, ci... nici eu nu știu de când și cum... poate de o lună, de o jumătate de an, de un an sau de doi ani... Parcă pot să știu? De fapt, s'ar găsi cineva care să-mi spună de când s'a început, dar n'am să-l cred; nu din cauză că ceea ce mi-ar spune mi s'ar părea minciună, dar pentru că însăși credința mea aș socoti-o falsă...

Sunt funcționar la un minister. De aceea, între orele 9—1 dimineața și 4—7 după masă sunt la birou. Acum vreo două săptămâni, după ce am stat un ceas la birou, m'am simțit rău: aveam amețeală, greață, pe dinaintea ochilor vedeam cercuri verzi și roșii. În jurul cărora se împrăștiu stele de aur. Am plecat dela minister, crezând că, la aer, îmi va trece. M'am plimbat pe stradă, dar nu mi-a trecut. Am luat o trăsură și m'am dus la un medic, prieten al meu, cu care joc cărți la club. Medicul m'a examinat, mi-a recomandat să mă plimb, să stau mai mult la aer, mi-a prescris niște prafuri. Dela medic m'am dus la farmacie. Era primăvară. Lume multă, uruitul tramvaielor, un soare luminos și cald, cripitul păsărilor în copaci. M'am simțit parcă mai bine. M'am dus până la ministerul de domenii ca să iau tramvaiul. Am văzut în colț pe nevastă-mea. Nu m'a observat. Era frumoasă, elegantă, ochii îi luceau în chip primăvărat. Se uita din când în când, în dreapta și în stânga. Credeam că așteaptă tramvaiul. Foarte bine. O să mergem împreună. Mă apropii de ea din spate (ea s'a întors în răstimp, privind în altă parte) și-i spun:

— Bună dimineață. Lenuța!

Nevastă-mea s'a întors repede, m'a văzut și a rămas cu gura căscată. Tace. Am tăcut și eu, dintr'odată. Mă uimise fața ei: cu câteva clipe în urmă era luminată și înviorată, iar acum s'a întunecat și s'a lungit. Am vrut s'o întreb ce are, dar m'am jenat, mi-a fost chiar... rusine. Nu știu de ce. Am întrebat-o numai:

— Aștepti tramvaiul?

— Da, mi-a răspuns rece, mușcându-și buzele. Dar tu de ce nu ești la birou?

I-am spus cauza. M'a ascultat, posomorâtă. Apoi mi-a răspuns:

— N'ai nimic.

A venit tramvaiul. I-am ajutat să se

urce pe platformă. În clipa în care intra înăuntru, am observat cum s'a uitat pe stradă. Într'o clipă, ochii ei au lucit din nou, iar fața-i trăda fericire. Expresia luminată a feței a spus cuiva ceva. Am întors și eu, instinctiv, capul spre trotuar. Acolo stătea un domn cu mustața neagră răscuțită și cu o țigară de foi în gură. M'am simțit din nou stingherit, ca și în clipa când am văzut fața lungită a Lenuței.

M'am simțit stingherit și, în același timp, mi-a venit să răd de mine însumi. Ce am? N'oi fi înnebunit? Mi-a venit nețam-nesam un gând rușinos, pe care nu vreau nici să-l numesc, nici să-l rostesc, un gând cu privire la nevastă-mea, cu care am trăit zece ani. Mi-e scârbă! Cât de mârșav e omul! Deodată, m'am îngrozit: dacă Lenuța mi-a citit în ochi acest gând rușinos și atât de jignitor pentru ea? Până acasă mi-a fost frică s'o privesc în ochi, chiar să-i vorbesc, ca să nu-mi trădez gândul printr'o intonație a vocii.

Acasă, m'am culcat în birou, pe canapea. Aud cum Lenuța ceartă pe servitoare și am mereu o... bănuială neînțeleasă și respingătoare. Am intrat în odaia copiilor. Nicușor și Nina își făceau lecțiile cu guvernanta. Să nu-i turbur. Ce să fac? Să vorbesc cu Le-

CARTEA FRANCEZA

VALERY LARBAUD: „Aux couleurs de Rome“ („Gallimard“ — Paris, 1938)

Valery Larbaud e pentru foarte mulți cititori autorul celebrului *Jurnal intim* al lui A. O. Barnabooth, — unul din cei mai atrăgători și mai originali autori în viață și, se afirmă chiar, cel mai subtil cunoscător al limbii franceze. Scrierile lui mărturisesc preocupări speciale întreprinse într-un spirit de îndrăzneală chibzuită — așa spune chiar „metodică“ — sub controlul unei lucidități îndelung exersată și al unui gust rafinat printr-o largă cultură umanistică, pe seama căroră putem pune, fără teama de a greși, transparența înșelătoare a prozei larbaudiene, aparent limpede în construcția ei gramaticală, ermetică însă prin travestirea înțelesului în pânziul nestatornic de aluzii și asocieri nu totdeauna lesne de pătruns. Prețul unic al acestei proze — de o rară bogăție sugestivă și ilustrând cele mai îndrăznețe orientări stilistice stă în libertatea ei desăvârșită, nesupusă nici unei constrângeri și cu greu încapând sub vreuna din etichetele obișnuite categoriei sau genului literare. Albert Thibaudet socotea valoarea de semnificație a lui A. O. Barnabooth tot atât de prețioasă, în ordinea creației exemplare, pentru stilul cărților de călătorie, ca și aceea a romanului *Le grand Meaulnes* de Alain-Fournier, pentru stilul aventurii. Cititor pasionat, Valery Larbaud datorază „vișului nepedepsit“ al lecturii (*Ce vice impuni, la lecture* — e titlul uneia din cărțile sale) influențele hotărâtoare ale lui Ramon Gomez de la

zentă în minte când a scris *Madamme Bovary*.

Cele mai frumoase pagini sunt acelea de o puritate muzicală, luminate de grația adolescentină a unei „muze de doisprezece ani“, sau tinerească, a soriei Pamphile din fragmentul intitulat „Une nonnain“.

„...Ași substitui bucuros — scrie autorul *Culorilor Romei* — versului shakespearic despre „omul care nu poartă muzica în sine“, o propoziție de felul acesteia: „omul pentru care copilul nu e cel mai important personaj pe lume.“

Valery Larbaud e omul a cărui inimă, în prezența Liliane Wade, muza de doisprezece ani, se întoarce dela ceea ce lumea numește „Lucrurile Serioase“ spre a se preocupa numai de „frumusețea, dulceața, puritatea inaccesibilă a unui copil“.

Cât e de aproape autorul de creația epică și cum se refuză totuși, dintr-o supremă cochetărie de artist, „elanului câștigat“, își va da seama cititorul, din fragmentul mai sus amintit: „Une nonnain“, a cărui lectură îi va da și măsura artei larbaudiene, de o rară precizie și de o plenitudine armonioasă, scutită de ceea ce poartă urma trecerii anilor, semnul morții.

Pentru ilustrarea calităților acestei proze transcriu aci o pagină de intraductibilă frumusețe — cea dintâi din aceea intitulată „Le miroir du café Marchesi“ — pagină de o prețioasă densitate poetică și încântătoare prin fluiditatea desăvârșită a ritmului frazelor:

„Un prénom, et parfois moins encore: le souvenir d'un profil contre le jour d'une fenêtre, d'une ombre sur le mur d'une alcôve, d'une ligne sinuose et chaude un instant suivie du bout par resseusement des doigts, d'un corps plongé dans l'eau d'une glace ancienne, trouble et verdie comme celle de ce miroir qui reflète nos visages. L'écho d'une voix, d'un soupir, des bruits presque imperceptibles et du silence même du long éventail de satin noir que celle-ci gardait attaché à son poignet comme une arme inutile, couvrant, découvrant elle-même toute livrée aux regards, aux mains, ou qu'elle balançait, grand ouvert, au vol frais, sur nous gisant au plus obscur d'une chambre bien défendue contre l'après-midi d'été. Un buste incliné sous une chevelure dont la masse se rassemble brin à brin au contour d'une épaule, glisse avec lenteur le long d'un bras, et pend. Une force au repos, qui pourrait faire tourner une meule, pétrir la pâte, porter, ou tirer des fardeaux; la gladiatrice blessée qui se soulève sur une coude et une main; le dos brillant de qui s'incline vers une source basse, de qui cherche un chemin obscur à travers des feuillages, ou mord un fruit trouvé. Et bien d'autres attitudes encore, bien d'autres contours nous apercevrons, Manlio et moi, si nous regardions la profondeur de ce miroir en nous aussi reflété...“

SIMENON: „Ceux de la soif“

Autorul romanului *Ceux de la soif* e un scriitor de o fecunditate literară surprinzătoare pentru zilele noastre chiar, când scrisul a devenit o industrie și romanul un „fabricat“ în serie, după rețeta care poate aduce succesul de public cel mai răsunător și într-un ritm de producție vertiginos. Mai aproape de începutul acestui an, d. Simenon publicase, la scurte răstimpuri, trei romane: *L'assassin*, *Le blanc à lunettes* și *Faubourg* iar de curând, alte trei cărți purtând semnătura sa pe copertă apăreau în vitrinele librăriilor, dintre care una *Les sept minutes*, publicată în remarcabilă colecție „La renaissance de la nouvelle“ era o culegere de nuvele, celelalte două: *Le chemin sans issue* și *Ceux de la soif*, fiind romane de aventuri, ultimul desfășurându-se în arhipelagul Galapagos din Pacific. Neostenită vervă a condeiului d-lui Simenon îl așază în rândul marilor romancieri populari din veacul trecut: un Alexandru Dumas tatăl și Eugen Sue.

Fiindcă a publicat la începutul carierei sale literare, câteva romane politice remarcabile, a fost socotit ca un

maestru francez al acestui gen literar bastard și judecata de atunci a ajuns o prejudecată pentru mai târziu, când a încercat, tot cu atâta succes, să scrie și altfel de proză, — care se citește poate cu mai puțină plăcere mărturisită dar se practică totuși, pentru că o onorează deopotrivă pe autor și pe cititor, — critica literară l-a ocolit, socotindu-l suspect.

În lipsa asistenței pe care era îndreptățit să o aștepte dela oficiul acesteia, autorul și-a lămurit singur „cazul“ cu prilejul publicării uneia din ultimele lui cărți: „Am scris — spunea acolo — mai mult de douăzeci de romane nepolițiste. Printre acestea sunt câteva a căror acțiune se petrece în Anglia, în America de Sud și în Pacific. Așa cu *Ceux de la soif*, scris la Tahiti, după o ședere în Galapagos. Să dea Dumnezeu ca asta să nu-mi aducă eticheta de romancier al insulelor sau romancier de aventuri!“

Și o profesie de credință literară care, deși elementară nu-i mai puțin interesantă: „Trebue de toate ca să faci o lume, țări calde și reci, mări și munți, sate, bancheri, pescari și bandiți“.

Subiectul romanului *Ceux de la soif* i-a fost inspirat autorului de o aventură tulburătoare trăită recent, de câțiva europeni în insulele arhipelagului Galapagos. Cei „inșetați“ sunt exemplare ciudate ale umanității, cari au căutat în acele paragini o plenitudine de viață interioară pe care viața socială modernă nu le-o putea da.

Elementele de fantastic și aventură dramatică, deși provocate de împrejurări exterioare își capătă însă întreaga lor intensitate și semnificație dela refrângerile în conștiința fiecăruia dintre eroii participanți la desfășurarea întâmplărilor povestite.

MIHAI NICULESCU

SEMNELE GORUNULUI

Cuvintele mele n'au poate liniștea pe care-o cauți la îngerii din rugăciuni, nici albastrul palid de pe comori al flăcărilor ce se clatină între tăciuni.

Dar au culoarea suprafețelor, încetoșate undeva 'n plantații, să crească prin savanele stelare, faune, precum cresc încei furtunile din spații.

Ochii mei n'au poate liniștea înrouată a voezozilor călugăriți în glorii, nici apropierea cerului, nici noapte și nici bucuria primelor victorii.

Au însă în clipele de tulburare câteodată orizonturi lirice, prea vaste, câteodată cețuri unde regii singuri rătăcesc prin stemele culorii caste.

Alteori, prin fluere de vise, lunecă spre munți și spre copilărie iar în ceasurile de vedenii suie, peste spaima morții, rugăciuni țării.

Dar gorunul verde și înalt, subțire, mi-a sunat odată drumul peste fire.

Pocnetele cuielor mă cheamă la popas și nu știu pe unde umbra mi-a rămas

De mă va căuta odată fratele, să nu fiu întors la el cu spatele. —

Dacă 'n țărână fața mi s'a pierde, poate că va crește un gorun mai verde

Și o să răsbătă, mai ușor, țăriile — ca să mă ajungă în toate copilăriile.

GEORGE DRUMUR

Lauda cerului și a fetei

Pentru visul ne'implinit, cu atâta trudă
Lauda cerului, acuma, întristată s'o cer?
Cântul tot mai lin, tâmpla încă udă,
Veșteji și frunza lunii, de pe cer.

Fața palid de întorc, sunt chemări de sus.
Cine'n zori le-aude, cine azi le știe?
Sau ce vânt înalt, așa, târziu mi-a dus
Iubirea mea ca două flori de pădărie?

Mireasma'ntreagă-a lunii în tine — o răcoare —
Știi chiar noaptea sfântă, noaptea cea albastră?
Între noi fii zarea, cu miros de floare
Când atîșne vrejul lunii fruntea noastră.

OVID CALEDONIU

ESENȚA BAROCULUI

de AXENTE SEVER POPOVICI

Un alt capitol din concepția lui Eugenio D'Ors.

Într-un articol precedent am definit conceptul de *constanță culturală*), acum ne propunem definirea conceptului de baroc.

Dela început o majoră. Barocul nu este o formă culturală întâmplătoare, un efect al unor anumite cauze într-un anumit loc, și nu este nici un semn de dezorientare. El este o formă culturală *constantă*; esența lui a fost și va fi. În ce constă și unde se găsește? În orice formă în care găsim reunite într-un singur gest, mai multe intenții contradictorii. Aci stă primul caracter al spiritului baroc, în contradicție. Sau în termeni mai vulgari, spiritul baroc este *spiritul care nu știe ce vrea*. El vrea în același timp, *pentru și contra*. El vrea să grăviteze și să fugă. Admirabil paradox. Există într-o biserică din Salamanca o gravură în lemn, un inger; el vrea să ridice brațul și să coboare mâna. Sau în muzeul Prado, chiar muzeul lui Eugenio D'Ors, e tabloul *Noli me tangere*, al lui Corregio. O femeie superbă imploră la picioarele Mântuitorului. El o chiamă și o respinge, în același timp; îi întinde mâna și-i spune: *Nu mă atinge*. Și tot El îi arată drumurile cerului, dar o lasă pe pământ, în tandra sa cădere. Ea este femeia recidivistă în păcat, cu epiderma suveran lascivă, și prin definiție barocă.

Un alt caracter al barocului. Noi omenii am pierdut paradisul, și cu toamenească poate fi concepută ca un ițite astea tot el a rămas începutul și sfârșitul spiritului. Istoria noastră o nărar penibil, plecând din Paradis către Paradis. Și câteodată, în drumul nostru spre capăt, el ne reapare, sau prin reminiscențe sau prin profeții; motive și elemente de artă. *Dar orice artă cu reminiscențe paradisiace sau cu profeții e întotdeauna mai mult sau mai puțin artă barocă*. Ce-i altceva „Paradisul pierdut“ al lui Milton și Apocalipsul Sfântului Ioan? Literatură barocă. Și ce mai definește încă barocul? Pitorescul, sentimentul profunzimii, dinamismul, într-o expresie proprie și cumpă la Eugenio D'Ors, *formele care zboară*, spre deosebire de clasicism unde domină *formele care apasă*. Și în-

că ceva; întrebuițarea aproape crudă a elementelor morfologice naturale, teatralul, luxul, emfaticul, feminitatea fatală și prestigiul sirenei. Să ne aducem aminte de un tablou de Francisco Goya. Ai impresia unor ruini A trecut un mare vânt, o furtună, și totul e devastat. Totul zboară. La fel, în istoria culturii, lupta dintre Sf. Augustin și Pélagie. A fost un episod al luptei dintre clasicism și Baroc. Ce este Pélagie altceva decât un Rousseau anticipat? Și tot așa a fost Contra-Reforma și Weltanschauung-ul luteranian: o expresie barocă. Dar Rubens, pictorul prin excelență ignațian: el poartă în sine o concepție plastică a miracolului, care într-un oarecare fel, inițiază iconografia într-o formă nouă. Un caracter cosmic, spura-uman, un ton de criză panteistă. Și pictorii din Renaștere reprezentau miracolul, imaginea cerului care se luminează. Dar la pictorii de manieră barocă, cerul este în efort, convulsionat. Nici o disciplină. Clasicismul e canon, lege, și prin urmare, autoritar și intelectualist. Barocul dimpotrivă: e vitalist, libertin și venerează forța. Are predilecția peisajului și a folclorului, a naturii în genere. Cultul lui Pan și al lui Dionysos. Natura este viață, activitate, schimbare, scurgere. Salutul lui este: — Trăiască mișcarea, moară rațiunea. Heraclit împotriva lui Parmenides și împotriva lui Zenon din Elea. Natura poartă în sine mișcarea? Dar niciodată mișcarea n'a putut fi demonstrată; ea rămâne în natură și în afară de rațiune. Mișcarea este absurdă. Noi rămânem cu rațiunea. Asta este poziția clasicismului.

E o tragedie întreagă. Fiecare om, fiecare creator, fiecare artist, fiecare școală, fiecare țară, fiecare epocă reproduce în propria sa conștiință mitul lui Faust, și se găsește în prezența pactului propus de Mefisto: sau tinerețea sau nemurirea, sau pământul sau cerul, sau intensitatea ceasului prezent, la care te bucuri carnal, sau speranța imposibilei existențe viitoare. Barocul imită pe Faust. El își vinde sufletul dracului, și paraful de sânge cu care este semnat pactul, implică deja, în caligrafia lui, simbolul mișcării. Stilul baroc. Dar mișcarea poate fi teoretic mârghi-

nită? Nu. Și poate fi concepută numai într-un sens? Iarăși nu. Asta înseamnă că barocul adoptă schemele *multi-polare*. Chiar invers clasicismului, care este tendința spre unitate. Când cineva aspiră la o melodie infinită, cu siguranță că suntem în prezența unui spirit baroc. El implică *continuitate*. Sau când un matematician afirmă, că spațiul cu trei dimensiuni nu este decât un caz particular din seria infinită a spațiilor posibile de dimensiuni infinite, atunci iarăși suntem în fața aceleiași spirit baroc, și pentru aceleași rațiuni. Și mai departe. Când un pictor spune că el nu pictează obiectele, ci numai aerul și lumina în care se scaldă toate lucrurile, atunci noi vedem în el un impresionist. Un negator flagrant al cerințelor raționale ale discontinuității. Și la fel biologul, când pretinde că pe el nu-l interesează decât scurgerea vietii și nu speciile, care sunt simple convenții.

În esență, structurile clasice adoptă de preferință dispoziția ce în muzică se numește *contrapunct*. Cu alte cuvinte, ele constituie un sistem închis în jurul unui punct situat în interior, pe când structurile baroce tind spre *fugă*, un sistem deschis care marchează o impulsie către un punct exterior. În pictură, cazul întâi. Andrea del Sarto și Mantegna. Compoziția lor este de-o arhitectură perfectă. Desenul impecabil. Nu este în zadar că în legendă Andrea del Sarto este *Andrea senza errori*. Culoarea e un fel de iluminare. Nu amintește de geometria lui Euclid ci mai mult de astronomia lui Pitagora. Și Mantegna? El este pictorul rațiunii, iar Rafael al inteligenței; ceva asemănător cu Platon în filozofie. Și în cazul al doilea? Acolo sunt Rubens, Goya, Rembrandt, și pe la mijloc, ca un fel de meridian între clasicism și baroc, Claude Lorrain.

Am stabilit într-o măsură oarecare limitele conceptului de baroc. Evident, cu aproximații. Nu concept cu limite precise. Dar acum problema gravă este cu privire la atitudine. Incotro trebuie să mergem? Eugenio D'Ors este un pasionat intelectualist. Dar discutiile într-un articol viitor.

1) V. „Universul Literar“ nr. 13 din 14 Mai 1938.

Valery Larbaud (La Montpellier, în 1910)

Serna, Samul Butler și James Joyce, pe cari i-a tradus și acclimatizat în Franța. Inspirându-se dela cel din urmă introduce, în romanul *Amants, heureux amants...*, ceea ce s'a numit de atunci „monologul interior“, care avea să aducă literaturii psihologice o improprie oportunități, abătând-o dela tipicul confesiunilor stilizate după modelul lui Adolphe sau Dominique.

Dar lecturile n'au izbutit să-l fixeze, ci numai să-l lărgească cercul preferințelor, astfel că afirmatia pe care o făcea, cu ani în urmă și prin care se socotea un *perpétuel évadé de tous les milieux*, rămâne și astăzi valabilă. Era înainte de război, când Barnabooth scria în jurnalul lui intim: „Trecând anii, personajul meu se va fixa fără îndoială; atunci voi scrie „Je“ fără ezitare, crezând să știu cine este“. Trebuie să spunem că această precizie nu s'a îndeplinit nici acum, că în ciuda vanității de autor, pe care nu se sfiște să și-o ascundă, mărturisind-o *grande et vigoureuse*, personajul proteic Barnabooth-Larbaud încă nu s'a fixat, nu s'a cristalizat într-o perspectivă biografică, neascultând alt îndemn decât al infidelității, față de sine însuși în primul rând.

Principiul estetic din care s'ar părea că decurge scrierile larbaudian e acela enunțat de André Gide în *Journal de Faux-Monnayeurs*: „Ne jamais profiter de l'élan acquis“, — refuzul artistului lucid de a se lăsa furat de „inspirație“, pe panta facilității, a celei mai slabe rezistențe. Aceste cuvinte le socotesc cel mai potrivit epigraf pentru scrierile lui Valery Larbaud, pentru ultima lui carte: *Aux couleurs de Rome*, cu deosebire.

Culorile municipale ale Romei, galben și purpuriu, sub invocarea cărora a fost strănse laolaltă aceste fragmente de proză, dintre care cele mai multe nu trec de zece pagini, aduc aminte de acea faimoasă intuiție de culoare pe care pretindea Flaubert că o avea pre-

Ex-regina Nathalia a Serbiei n'a murit?

— AMINTIRI ȘI LAMURIRI —

de TH. RĂȘCANU

Cine mai știe ceva despre aceea căreia ierșim, „de altă dată”, din vechi boerime, îi mai ziceau, când pomeneau despre ea, „LA REINE NATHALIE”? A murit, ori mai trăește încă? Nu știm precis. Până nu demult, știm că încă era în viață, bătrână, bătrână de tot și retrasă într'un „couvent” din sudul Franței. Ea și cu fosta împărăteasă Eugenia a Franței, văduva lui Napoleon III-lea, au supraviețuit îndelung unor prăbușiri istorice și unor tragedii familiale și au fost, amândouă, până la adânci bătrânețe, singurele fete crăieșe din Europa, care, după ce li s'a stins neamul, au hălăduit, stânghere, din loc în loc. O vreme, le-a mai ținut tovărășie fosta împărăteasă a Mexicului, Carlotta, văduva lui Maximilian care a fost impușcat de republicanii lui Juarez, în șanțurile de la Queretars, și fosta noastră Doamnă, Elena Cuza, care și ea, după ce și-a purtat tristețea și bătrânețea din loc în loc, în țară sau în străinătate, a murit octogenară.

Între ex-impărăteasa Carlotta a Mexicului, ex-regina Natalia a Serbiei și Elena Doamna a noastră, văduva lui Vodă Cuza, a fost o analogie vădită.

Câte-și patru au fost contemporane și câte-și patru au trăit în pribegie, după căderea și moartea augustilor lor soți. Au trăit mult și au murit în altă epocă decât aceea în care au trăit.

Dintre aceste patru foste suverane octogenare, văduve și mereu cernite, cea dintâi care a trecut în lumea cealaltă a fost Elena Doamna. Apoi ex-impărăteasa Carlotta a Mexicului care, după impușcarea lui Maximilian, a trăit, cu mințile pierdute, în sihăstria unui castel. Ea încă trăia, pe când lumea o uitase demult și o credea moartă. Ex-impărăteasa Eugenia a supraviețuit și în timpul războiului european.

A mai rămas ex-regina Natalia... Poate că a murit și ea. Dar, poate că nu. Credem că încă nu, căci nici un ziar francez n'a pomenit despre moartea ei.

Ca și Elena Doamna, ex-regina Natalia era ieșancă, și, prin mama ei Pulcheria Sturdza, româncă. O ciudată vreau a ciudatului destin omenesc a făcut ca și viitorul ei soț, fostul rege Milan II al Serbiei, era și dansul ieșan prin naștere. Mama lui era frumoasă și frumoasa Maria Obrenovici (tuca lui Costin Catargi, taimosul boer moldovan antiunionist), care a fost mama și a celor doi băieți (Alexandru și Dimitrie) pe cari i-a avut nelegitim cu Vodă Cuza, dar pe cari, apoi, Vodă Cuza i-a legitimat și — împreună cu Elena Doamna — i-a adoptat, dându-le numele Cuza. Astfel, Principele Alexandru A. Cuza (căsătorit cu Maria Moruzi) și fratele său Dimitrie (sinucis la Ruginosa) erau frați vitregi cu fostul rege Milan II al Serbiei. Maria Obrenovici, în afară de Milan Obrenovici și de cei doi principii Cuza, a mai avut un al patrulea fiu — tot natural — cu un rus (Constantinovici) și care, ca copil natural, a primit numele de fată al mamei sale și, astfel, s'a numit Catargi. Acesta era generalul Catargi, din Iași, cunoscut ieșenilor de altă dată. Deci, ex-regele Milan, cei doi fii ai lui Cuza Vodă și generalul Catargi erau, cu toții, — prin mama lor Maria Obrenovici, născută Catargi — frați vitregi; afară de cei doi băieți Cuza cari, între ei, erau frați buni, având același tată.

Milan Obrenovici, devenit rege al Serbiei la 1882, după asasinarea unchiului său în parcul de la Topcider, și stângerea liniei majore a dinastiei Obrenovici, s'a născut la Iași, în anul 1854 ca fiu al principelui sârb Efreim Obrenovici și al soției sale Maria Obrenovici, fiica lui Costin Catargi.

Intocmai cum regele Milan Obrenovici al Serbiei era român prin mama sa, care era Catargi, tot astfel și soția lui — regina Natalia — era româncă prin mama ei, care era Sturdza.

De aceea, ultimul Obrenovici, nefecundul rege Alexandru (Șașa) care a fost asasinat de o conjurație militară în palatul său din Belgrad, în Mai 1903, și prin moartea căruia s'a stins cu desăvârșire neamul și dinastia Obrenoviciilor domnitori în Serbia, avea rude la Iași și era înrudit cu boerimea Moldovei, prin Sturdzești și Catargiești.

Dar, numai prin maică-sa (Pulcheria Sturdza) regina Natalia a Serbiei era româncă. Tatăl ei era un colonel rus Pavel Keșko. Un colonel rus care — cași celălalt colonel rus, Șubin, care s'a înurat cu Elena Ghika, sora lui Grigore Ghika Vodă și proprietara moșiei și târgului Vaslui — s'a înurat cu o româncă.

Din căsătoria sa cu Pulcheria Sturdza, colonelul Pavel Keșko a avut trei fete. Una din ele (Maria) s'a măritat cu Grigore Ghika, din ramura „Comănești” iar alta, cea mai mare, (Natalia), cu Milan Obrenovici care, prin vrerea destinului, avea să devie rege, la 1882, al Serbiei.

Nevasta lui Pavel Keșko era fiica a celei frumoase și „rea de muscă” boerime a Iașului de altă dată, a celei „coana Marghiolița” care era din neamul Ghika Comănești. Pulcheria Stur-

dza — nevasta lui Pavel Keșko — era fata faimoasei Marghiolițe a Roznovanului. Acea Marghioliță, care întâi s'a măritat cu feciorul lui Ion Sandu Sturdza Vodă, spre marea mahnire a adoratorului ei, poetul Al. Beldiman, apoi, a doua oară, cu marele logofăt Costache Sturdza, căruia i-a fost răpita (dar cam cu complicitatea ei) dintre zidurile palatului de la Ruginosa, de câtră alt mare adorator (și rival al sturdziștilor) Nicolae Rosetti-Roznovanu dela Stâncă, așezarea lui de lângă Iași.

Pulcheria Sturdza — mama Nataliei Keșko — era fata Marghioliței Roznovanului, din prima ei căsătorie Sturdzească, fiindcă din cea de-a doua, cu log. Costache Sturdza, n'a avut copii, logofătul fiind cam trecut cu vârsta.

Când Pavel Keșko a venit la Iași, s'a îndrăgostit de fata coanei Marghiolița și a cerut-o de nevastă. A fost o nuntă ca 'n povești. Pavel Keșko era și el foarte bogat. La nunta lui a făcut niște extravagante care au rămas de pomină. Dela castel și până la biserică — nunta a avut loc la Stâncă — cu toate că era timp de vară și vreme frumoasă, Pavel Keșko și-a dus mireasa într-o sanie, anume făcută, trasă de șase cerbi cu coarnele polcite în aur, pe o cale de „zăpadă” anume făcută și ea, din... zahăr pisat.

Pavel și Pulcheria Keșko au trăit la Iași în casa „Roznovăniții” (palatul Roznovanu de pe str. Ștefan cel Mare) unde au crescut și au trăit, mai apoi, și cele trei fiice ale lor: Maria, Ecaterina și Natalia.

Acolo, în vechea casă Roznovănească unde protipendade Iașului de odinioară a văzut cele mai strălucite baluri și petreceri, Natalia Keșko și surorile ei și-au petrecut fericita vreme a tinerețelor. Era numai veselie, bogăție și huzur. Era cea mai mare casă boerescă din Iași.

Natalia Keșko era frumoasă, cultă, deșteaptă și plină de însușiri alese. Iute în hotăriri, ca și tatăl ei, Pavel Keșko, care era de neam căzăcesc și coboritor din acel Lukavețki Keșko hatmanul, Natalia n'a stat mult la gând atunci când s'a îndrăgostit de dănsa prințul Milan Obrenovici și i-a cerut mâna. Strănepoata hatmanului căzăcesc și nepoata „coanei Marghiolița” i-a dat principelui sârb toată inima.

Și, a părăsit palatul roznovănesc, părinții, Iașul și țara, și s'a dus cu Milan Obrenovici, în țara lui, la Belgrad, și a devenit regina Natalia a Serbiei.

Dar, după câți-va ani, într-o bună zi Iașul a aflat veste că „regina Natalia a Serbiei se n'itoare acasă cu fiul ei Șașa”. Și i-a ieșit înainte tot Iașul, la gară, s'o primească. A coborât din vagon, cu micul Șașa în brațe. Copilul, foarte drăgălaș, împărțea bezele tutu-

Ex-regina Nathalia

ror pe peronul gării. Apoi, prin mulțimea rudelor, cunoscuților, prietenilor și curioșilor, Regina Natalia și mica ei odrasla regească s'au îndreptat spre „caleașca roznovănească” ce trebuia să-i ducă la palatul roznovănesc de pe strada Ștefan cel Mare.

Coana Marghiolița Roznovanu, bunica reginei Natalia și străbunica micului Șașa Obrenovici, a înțeles îndată că această reînărcare la casa părintească avea un tălc. Într'adevăr, Natalia Obrenovici se spovedi bunicii sale, mărturisind totul: se despărțise de regele Milan! Luase cu ea copilul căci nu se îndurase să-l lese. Dar vina acestei despărțiri, nu era a ei, care fusese soție devotată și mamă iubitoare. Vina era a soțului ei, care, uitându-și jurământul din fața altarului, îndrăgise alte femei și pe ea o alungase, vrând să-i răpească și copilul. Regele Milan îi hotărîse să nu mai calce în țara sârbească, pe care ea o îndrăgise căci devenise și țara ei, ca regină.

— Viața mea, spunea ea, bunicii sale,

atât cea publică cât și cea privată, au fost totdeauna ca o carte deschisă pentru oricine. N'am greșit cu nimic, de aceea aștept în liniște hotărîrea destinului, oricât de rănit îmi este, totuși, sufletul, de purtarea aceluia care m'a izgonit.

A urmat divorțul dintre regele Milan și regina Natalia, care și-a reluat numele de Keșko. A rămas în țară la noi, trăind la Iași, la București sau la Stâncă, crescându-și copilul până la vârsta majoratului. Regele Milan abdicând (1889) Șașa s'a urcat pe tronul Serbiei, domnind exact 14 ani adică până în 1903 când a fost asasinat împreună cu regina Draga).

După urcarea pe tron a fiului ei, ex-regina Natalia a pribegit mai ales prin străinătate, urmărind din depărtare, cu ochi de mamă, evenimentele din țara fiului ei iubit și rămânând nemângăiată, la bătrânețe, atunci când

a aflat tragicul sfârșit al lui Șașa.

Retrasă de ani de zile într-o mănăstire din sudul Franței „sora Natalia”, fosta regină a Serbiei, bătrână aproape nonagenară, își trăește încă durerea și nemângăierea pierderii în împrejurări atât de tragice a singurului ei fiu.

Nepoata Marghioliței Roznovanului, ex-regina Natalia a Serbiei, este poate, azi, singurul supraviețuitor al unor vremi și a unei lumi moarte de mult.

În sihăstria aceea, din sudul Franței, se stinge încet O IEȘANCA: ex-regina Natalia.

Și par'că a murit de mult.

1) Regina Draga, văduva unui colonel Mașin, era mult mai în vârstă decât Regele Alexandru și acesta se îndrăgostise de ea încă de când Draga Mașin fusese doamnă de onoare a mamei sale, regina Natalia.

Sunt surprinzătoare două filme bune, în aceeaș săptămână, acum în toila căldurilor. Bine înțeles, cititorii nu trebuie să pretindă prea mult dela filmele pe cari le prezintă cinematografele Capitol și Scala. Trebuie să ne lămurim dinainte. Prin „film bun” nu înțeleg vre-unul din acele filme magistrale, cari să aducă ceva nou în arta devenită banală a cinematografului.

Dimpotrivă, aceste două filme ale ultimei săptămâni fac parte din categoria cea mai banală: categoria filmelor poliște.

Meritul regisorilor este că au știut să prezinte astfel acțiunea acestor filme, încât, cu toate că mai nimic nou nu se petrece dealongul lor, ele să pară totuși, din punct de vedere al subiectului, originale.

Iată de exemplu, filmul dela Scala: „Alibiul doctorului Tindall”. Din primul moment suntem introduși în acțiune. Doctorul Tindall ese, vădit emoționat, dintr-o cameră alăturată, unde,

bănuște spectatorul, s'a petrecut ceva neobișnuit. Vorbește apoi la telefon cu un prieten, simulează o discuție cu soția sa, care nu dă, dealtfel, niciun semn de viață; își dă întâlnire cu prietenul în fața apartamentului lor: ese, după două minute afară, și pleacă cu amicul, pe când se aude din apartament o melodie cântată la pian de, — bănuște toată lumea, — soția doctorului. După zece minute un tânăr cam nălâng — amantul — pătrunde în apartament, printr'o ușe din dos și își găsește iubita ucisă. Fricos, fuge și caută să-și găsească un alibi, care, bine înțeles se năruie după primele investigații ale poliției. Nu tot acelaș lucru se petrece și cu alibiul doctorului Tindall: Melodia cântată de soție, după plecarea lui din apartament.

La începutul filmului, toate bănușile spectatorului cad asupra doctorului Tindall, mai ales că rolul tânărului nălâng trebuia să fie rolul simpatic al filmului. Se petrec apoi, în timpul filmului, alte lucruri, cari îl pun pe spectator pe gânduri. Oare doctorul Tindall a omorât? Oare n'a căzut și el, la fel ca amantul, în aceeaș capcană, întinsă de altul, înainte, dar din care, mai dibaci, a știut să se descurce? Până la urmă, se descoperă că tot doctorul Tindall a omorât. Și explicația este cam copilăroasă. Sulu pe care îl pune doctorul în pian și care trage pe sfoară toată poliția americană, este cam tras — hai să spunem, cu toate că sulu lui îi lipsește această podoabă capilară — par'că agenții care perchiționează toată casa nu le-ar fi dat prin cap să deschidă pianul, care era să scape un om de la scaunul electric?

Dar iertăm acest sfârșit, pentru partea întâia, foarte reușită. Amuzantă (și adevărată) este teoria psihologică pe care își brodează inspectorul de poliție bănușile. Dar, după cum caracterele diferă dela om la om, se poate vedea în acest film că și teoriile cele mai juste pot câteodată să dea greș. De asemenea, filmul ironizează și pe martorii cari afirmă sus și tare lucruri de cari mai târziu se îndoesc. Acele „două minute” ale mai tuturor martorilor se dovedesc a fi doar câteva secunde. Detecțivul romantic a fost înlocuit în acest film cu gazetarul mucalit, care trebuie să dea de o dragoste mare, pentru a renunța cățva la timp la meseria lui, care constă mai ales în furtul fotografiilor de pe mesele oamenilor, și să se ocupe serios de o chestiune importantă. Rolul e perfect interpretat de Lyne Overman, actor de care ne bucurăm că îl vedem, în sfârșit, distribuit într'un rol mai mare!

Charles Bickford, foarte bine în rolul inspectorului de poliție. Joan Barrymore are, poate, rolul cel mai ușor al filmului, cu toate că îl interpretează pe doctorul Tindall.

La Capitol, filmul „Se caută o femeie” este o înșiruire de întâmplări întâlnite în mai toate filmele cu nevinovați și gangsteri. Dar lucrurile se petrec într'un tempo atât de vertiginos, încât spectatorul uită să se mai întrebe unde a mai văzut cele ce se petrec pe ecran. Și până la urmă, constată că filmul i-a plăcut. Maureen O'Sullivan — și mai ales — Joe Mac Crea formează o pereche simpatică. Lewis Stone e un chip pe care am vrea să-l întâlnim mai des pe ecran. Și, înainte de a isprăvi, un sfat pentru cititori. Să nu se ducă la programul de „umpluturi” proaste („banda veselă”) și vechi (desemnele animate), pe care îl prezintă cinematograful Trianon. Asta, chiar dacă îi apucă ploaia în fața cinematografului.

CARNETUL ROȘU

(URMARE DIN PAG. 5-A)

rie debitează în asemenea cazuri prietenii și cunoscuții.

Ce grozăvie!.. De fapt, nu-i grozăvie, e mai rău chiar, dar îmi lipsește ter-

menul. Să te scoli dimineața, să-ți iei cafeaua, să te îndopi cu jurnalul, să te duci la birou, să faci referate și adrese. La unu, slăbit de plictiseala muncii, de fumul de țigară și de discuțiile cu colegii, să te duci la masă, să simți mirosul de rasol. Să te odihnești puțin, apoi să te duci din nou la birou, să vii acasă, să mănânci, să te duci la club... Și așa în fiecare zi... ca să duci o existență sătulă, alături de copii de dragă cărora ești silit să te scufunzi în minciuni, să ai 35 de ani, să suferi de rinichi, de ficat și de inimă și să crezi că, peste șapte, opt ani, te cureți. Ca să trăiești astfel, cu gândul că n'ai trăit încă și că nici nu vei trăi, trebuie să fii un erou, să fii... nu știu ce. Știu doar că nu mai pot.

...Unde să fug? Nu știu decât să fac un raport, o adresă, un referat. Cecece am știut înainte, am uitat. Nu știu măcar unde-i Valparaizo. Dar astea-s nimicuri!

Lenuța mi-a spus azi că mă iubește numai pe mine, că a fost puțin îndrăgostită, dar că eu am dreptate. Domnul Ionescu e o nulitate!

— Eu n'am spus că domnul Ionescu e o nulitate.

— Cum n'ai spus?

— Uite-așa.
— Ai crezut, atunci.
— Cred că noi toți suntem nulități. Și eu, și tu, noi toți.

Lenuța m'a privit și a suspinat. Avea fața unei ingenușe jignite.

...Pentrucă Lenuța crede că s'a împăcat cu mine, acum pot să scriu numai noaptea. Ziua, nevastă-mea caută, în fiecare clipă, să mă distreze și să-mi spună că sunt singuratic, părăsit și că nu mă iubește nimeni. Nu știu, ce-i mai ușor?

...Mi-e silă să trăesc, să mă mișc, să respir, să mănânc. Am un gând...

...N'am mai scris de mult. În ultima lună am stăruit pentru mutare. Eri mi-a eșit decizia de transferare într'un orașel din fundul Moldovei. Să încerc să stau acolo. Sunt obosit și nu știu de ce. Ca și cum aș fi făcut 100 de kilometri pe jos, fără să răsuflu.

...Lenuța nu vrea să plece în provincie. Rămâne aici. E mai bine așa!

...Eri s'a decretat mobilizarea. Parcă m'ar fi înțepat cineva în inimă.

Da, da! Acolo nu trebuie să minți, să te prefaci. O fi și acolo groaza, chiar tot atât de neînțeleasă ca și aceea în care trăesc eu, dar... nu îine mult... poate o zi, poate două...

...Colonelul, căruia m'am prezentat, a răs.

— N'are importanță că ai uitat mili-tăria, o să te folosim la ceva.

...A trecut o jumătate de an și sunt încă viu și teafăr. Am părul alb. Nu pot nu numai să scriu, dar nici să cuget. A cugeta înseamnă a rosti în gând cuvinte, pe când aici ce cuvinte mai poți rosti?... Imi tremură mâinile...

...Doamne! De o jumătate de an nu mai mint pe nimeni. Mi-e frică să mă gândesc că acolo, în urma mea, curge viața dinainte și că, odată, voi fi silit să mă întorc la această viață...

...Eri în zorii zilei am văzut doi soldați, cari abia își mai țarau picioarele. Unul din ei, neamț, cuprindea cu mâna ceafa unui roșior român. Neamțul avea pânțele plin de sânge, iar la român era însăngerat brațul. Au trecut fără să bage de seamă că eram lângă ei. Vorbeau un jargon monstruos sau, poate, mi s'a părut numai că vorbeau. Totuși, fețele lor îmi spuneau că cei

doi dușmani se înțelegeau.

M'am dus după ei la postul sanitar. Imi venea greu să-i privesc. Ochiul imi erau turburi și mă usturau.

Am intrat pe medic de soarta lor.

— Românul scapă, însă neamțul...

Medicul a dat din mâini și a terminat:

— Nu va mai trăi mai mult de o oră.

Am întors capul: neamțul sta jos și mânca un codru de pâine.

— Doamne, dece taci?

...Se spune că mâine va fi o mare bătălie. Serviciul nostru sanitar a primit ordinul să se apropie de linia de foc...

Am primit vizita unei doamne, tânără și elegantă.

— Mi s'a spus că aveți un carnet al soțului meu, a spus doamna. Am venit să-l iau.

I-am dat carnetul.

— L-ați citit? Prin testament, el a trecut la cumnatul meu. Eu n'am dreptul decât să-l citesc.

Doamna a scos un suspin ușor și prefăcut.

— Moartea soțului meu e o pierdere grea pentru mine. Am trăit zece ani în armonie desăvârșită. Era un om minunat. Ați citit carnetul lui?

— Da.

— Imi inchipui cât e de interesant! Să citești rândurile scrise de mâna unui

om iubit, de mâna unui om, pe care... n'ai să-l mai vezi nicodată. E grozav! Plecând, își apăsa batista pe ochi.

LEON DONICI

TRAIAN LALESCU

